

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

HET VOORONTWERP OP DE VROUWENARBEID

De eerste wet op de vrouwen- en kinderarbeid dateert van 13 december 1889; zij werd gewijzigd op 10 augustus 1911 en 26 mei 1914. Deze verscheidene wetten werden gecoördineerd bij de wet van 28 februari 1919 en aan deze gecoördineerde wetten werden nog wijzigingen gebracht door de wetten van 14 juni 1921, 7 april 1936, 17 maart 1948, 15 juli 1957, 15 juli 1964; tevens moeten nog vermeld worden de Koninklijke Besluiten van 16 februari 1952 en 15 januari 1964.

Deze wetgeving behandelt de bescherming van de vrouwen- en kinderarbeid.

Het huidige voorontwerp van wet dat uitgaat van het Departement van Tewerkstelling en Arbeid heeft alleen betrekking op de bescherming van de vrouwenarbeid.

Uitbreider toepassingsgebied

De bestaande wetgeving is practisch alleen toepasselijk op de werknemers die arbeiden onder arbeidsovereenkomst ressorterend onder de wet van 1900 op het arbeidskontraakt of de wet van 1922 op het bediendenkontraakt en waardoor zij aan de vijf stelsels van de maatschappelijke zekerheid onderworpen zijn.

Het toepassingsgebied wordt in het voorontwerp aldus omschreven: « deze wet is van toepassing op de werknemers (...) voor de toepassing van deze wet worden gelijkgesteld met werknemer de personen van vrouwelijke kunne die, anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst, arbeid verrichten onder het gezag van een ander persoon (...) ».

Het voorontwerp heeft letterlijk de terminologie van art. 1 van de wet van 15 juli 1964 betreffende de arbeidsduur in de openbare en de particuliere sector van het bedrijfsleven overgenomen. Omtrent de interpretatie van deze tekst is in de parlementaire handelingen omzeggens niets te vinden. Het verslag van de Kamer (stuk 476, n° 12, zittijd 1962-1963, blz. 9) vermeldt lakonisch: « dit artikel wordt eenparig zonder bespreking aangenomen ».

Nochtans is het zeer moeilijk te omschrijven wat het is onder arbeidsovereenkomst arbeiden en er zijn nog voortdurend betwistingen over het begrip van de band van ondergeschiktheid, (cfr. nog arrest Hof van Cassatie, 30 juni 1966, R. W. 9 april 1967, kol. 1525).

De band van ondergeschiktheid welke het arbeids-

kontraakt kenmerkt, bestaat er volgens rechtsleer en rechtspraak in, dat « de persoon die zijn diensten verhuurt in de uitoefening van zijn werk onder het gezag, het bestuur en het toezicht van de werkgever is » (cfr. vermeld arrest).

Welke kunnen de personen zijn die « anders dan krachtens een arbeidsovereenkomst arbeid verrichten onder het gezag van een ander persoon », vergeleken met personen die « onder gezag, bestuur en toezicht » van de werkgever arbeiden en daarom juist beschouwd worden onder arbeidskontraakt te werken?

De begrippen « gezag », « bestuur » en « toezicht » zijn nog nooit goed afgelijnd en omschreven geworden; de eerste twee zijn ten andere nauw met elkaar verbonden.

Staat een persoon, die arbeid verricht onder het gezag van een ander persoon, ook niet onder het bestuur van deze persoon en brengt dat alles het recht van toezicht niet mede, waardoor deze persoon dan onder het klassieke arbeidskontraakt werkt?

Dit alleen om aan te tonen dat de tekst van het voorontwerp, zoals de tekst van de wet van 15 juli 1964 zeer onduidelijk is, maar wij menen toch te weten wat de opstellers van het voorontwerp bedoeld hebben.

Ten eerste worden in het voorontwerp bedoeld al de werknemers die wegens arbeids- of bediendenkontraakt reeds aan al de stelsels van de maatschappelijke zekerheid onderworpen zijn.

Maar daarnaast wordt in het ontwerp ook bedoeld het huispersoneel, een categorie van arbeidsters die nog niet aan alle stelsels van de maatschappelijke zekerheid onderworpen is.

In de wet van 15 juli 1964, waarvan artikel 1 in dezelfde bewoordingen is opgesteld als het voorontwerp, wordt in artikel 2 het huispersoneel uitgesloten, wat wil zeggen dat zonder die uitsluiting, het huispersoneel onder artikel 1 begrepen zou zijn. Daar die uitsluiting in het voorontwerp niet voorzien is, moet dus aangenomen worden dat in het ontwerp het huispersoneel ook bedoeld wordt.

En wat met de werkvrouwen die noch kost noch inwonen genieten? Ingezien de algemene termen van het ontwerp, moet aangenomen worden dat het theoretisch ook voor de werkvrouwen geldig is alhoewel het in de praktijk op hen minder toepasselijk zal zijn.

Verbod bepaalde arbeid te verrichten

De gecoördineerde wetten van 1919 voorzien (art. 4), dat bij koninklijk besluit het verrichten van arbeid die gevaarlijk is of de verzwakking van hun krachten kan veroorzaken, voor vrouwen beneden de 21 jaar kan verboden worden. Eveneens voor vrouwen beneden de 21 jaar kan ongezond werk bij koninklijk besluit verboden worden of slechts toegelaten worden voor een bepaald aantal uren per dag of voor een bepaald aantal dagen en zulks mits naleving van vast te stellen voorwaarden.

Sommige ondergrondse arbeid is aan vrouwen beneden de 21 jaar ook verboden; de lijst van deze ondergrondse arbeid wordt bij koninklijk besluit vastgesteld (art. 4 bis).

Het voorontwerp is veel algemener.

De bepalingen op het verbod bepaalde arbeid te verrichten hebben ten eerste niet alleen betrekking op de vrouwen beneden de 21 jaar, maar zijn van toepassing voor alle werkneemsters zonder beperking van ouderdom.

Ten tweede wordt de ondergrondse arbeid in mijnen, graverijen en groeven zonder meer aan alle werkneemsters verboden.

Ten derde wordt geen onderscheid gemaakt tussen de ongezonde arbeid, en de gevaarlijke arbeid of deze die verzwakking van de krachten der werkneemsters kan veroorzaken.

Al deze soorten arbeid kan voor de werkneemsters bij koninklijk besluit eenvoudig verboden worden.

Het artikel voegt eraan toe: « De Koning kan het verrichten van dergelijke arbeid, met inachtneming van diverse regels toestaan ».

Ik meen de bedoeling van het ontwerp goed te vatten. Vermits de koning arbeid die gevaarlijk of ongezond is of verzwakking van hun krachten kan veroorzaken, voor de vrouwen kan verbieden, is deze arbeid in principe toegelaten, maar de koning kan voorwaarden en regels stellen voor het verrichten van deze arbeid.

Indien dit de bedoeling is van de tekst moet hij gewijzigd worden.

Het artikel zegt enerzijds dat de koning bepaalde arbeid kan verbieden, wat veronderstelt, zoals ik zegde, dat de arbeid in beginsel toegelaten is, en anderzijds bepaalt het artikel dat de koning deze arbeid mits bepaalde voorwaarden « kan toestaan ». Maar wanneer gezegd wordt dat de koning het verrichten van zekere arbeid « kan toestaan », veronderstelt dit dat deze arbeid in beginsel verboden is.

Wij staan dus voor een tegenstrijdigheid. Enerzijds wordt de arbeid in kwestie in principe toegelaten, anderzijds moet verondersteld worden dat hij in principe verboden is.

Een betere tekst voor de tweede zinsnede van artikel 2, n° 2 ware: « De koning kan het verrichten van dergelijke arbeid aan diverse regels (of voorwaarden) onderwerpen ».

Verbod van nachtarbeid

Het voorontwerp verbiedt de nachtarbeid voor al de werkneemsters. De bestaande gecoördineerde wetten leggen in beginsel ook hetzelfde verbod op aan alle werkneemster (die onder de bestaande wetgeving ressorteren) en ook zonder onderscheid van ouderdom (art. 7).

Het voorontwerp bepaalt zonder meer dat de nacht de tijd is tussen 20 en 6 uur; het voorziet daarbij dat de tijd tussen de beëindiging en de hervatting van de arbeid minimum elf achtereenvolgende uren moet bedragen.

In de bestaande wetgeving wordt bepaald dat de nachtrust minimum elf achtereenvolgende uren moet zijn en dat in deze uren de tijd tussen 22 en 5 uur moet begrepen zijn. De koning kan nochtans voor sommige bedrijven deze tijd stellen tussen 23 en 6 uur.

In het voorontwerp is bijgevolg geen spraak meer van een nachtrust van ten minste elf achtereenvolgende uren maar van een tijd van ten minste elf achtereenvolgende uren maar van een tijd van ten minste elf uur tussen het beëindigen en de hervatting van de arbeid en deze arbeid mag niet verricht worden tussen 20 en 6 uur.

Uitzonderingen in de bestaande wetgeving en in het ontwerp.

Het verbod van nachtarbeid en de verplichte nachtrust zijn in de bestaande wetgeving onder meer niet toepasselijk voor de vrouwen van meer dan 18 jaar die tewerkgesteld zijn in instellingen of bij personen die gezondheidszorgen verstrekken; voor de hotels, restaurants en drankhuizen kan de koning de arbeid toelaten na 22 uur voor zoveel de tijd tussen de beëindiging en de hervatting van de arbeid altijd ten minste 11 uren blijft (artt. 9 en 11).

De koning kan ook afwijkingen toestaan voor ondernemingen waar waren geproduceerd of gebruikt worden die aan bederf zeer onderhevig zijn; en voor de ondernemingen die aan seizoenarbeid onderhevig zijn, kan de verplichte nachtrust op tien uren teruggebracht worden.

Ook de provinciegouverneur kan in zekere gevallen aan de vrouwelijke werknemers toelaten na 10 uur te werken.

In het ontwerp wordt van al deze uitzonderingen niet meer gesproken, doch het ontwerp bepaalt in algemene termen dat voor sommige bedrijfstakken, sommige soorten werk, sommige beroepen, of zekere categorieën van werkneemsters, nachtarbeid zonder meer of met inachtneming van zekere regels bij K. B. kan toegelaten worden (art. 6).

Het ontwerp is op dit stuk een verbetering; het treedt niet in details en laat het aan de uitvoerende macht toe in de gevallen waarin de aard van het werk, de aard van het beroep, de aard van de onderneming of de economie het vereisen, afwijkingen aan het principe van het verbod van nachtarbeid toe te staan.

Bijzondere uitzonderingen voorzien in het voorontwerp

Het voorontwerp bepaalt dat de nachtarbeid niet verboden is:

1) voor arbeid die verricht wordt om het hoofd te bieden aan een voorgekomen of dreigend ongeval;

2) voor dringend werk aan machines of materieel en voor werk dat door een onvoorziene noodzakelijkheid wordt vereist, voor zoveel de uitvoering buiten de arbeidsuren onontbeerlijk is om een ernstige belemmering van de normale werking van de onderneming te voorkomen (art. 5).

Het beginsel dat aan de basis ligt van deze bepaling, is het uitzonderlijk, onvoorzienbaar en dringend karakter van het werk.

Indien het geen werk betrof van uitzonderlijke en onvoorziebare aard, zou op grond van de gewone uitzonderingen (art. 6), waarvan hierboven sprake, bij K. B. de nachtarbeid mits aangepaste voorwaarden en regels kunnen toegelaten worden. Het is omdat het uitzonderlijk, onvoorzienbaar werk is, waarvoor per se vooraf

geen regels kunnen gesteld worden, dat het ontwerp deze bijzondere uitzondering voorzien heeft.

Vermits art. 6 een algemener karakter heeft dan art. 5 wat de eventuele opheffing van het verbod van nacht-arbeid aangaat, zouden deze artikels beter van plaats verwisseld worden.

De bepaling aangaande de opheffing van het verbod van nacht-arbeid in gevallen met een uitzonderlijk, onvoorzienbaar en dringend karakter, is thans gelukkig in algemene termen gesteld.

Het is nu te hopen dat er geen vloed van K. B. komt om dit artikel nader te omschrijven, want met de reglementeringsziekte van thans, is het gevaar niet denkbeeldig, dat een reeks uitvoeringsbesluiten getroffen wordt om nader te omschrijven wat een « dreigend ongeval » is, wat « dringend werk » is, wat een « onvoorziene noodzakelijkheid » is, wat een « onontbeerlijke uitvoering buiten de arbeidsuren » is, enz.

Neen, laat in elk concreet geval dat eventueel betwisting medebrengt de bevoegde diensten en zo nodig de rechtbanken ten volle hun verantwoordelijkheid nemen om, met gezond verstand en met inachtneming van alle facetten van het probleem, zonder uit het oog te verliezen het belang van de betrokken werkneemster, het belang van de onderneming en het belang van de arbeids-gemeenschap der onderneming, het geval een billijke en rechtvaardige oplossing te geven.

Moederschapsbescherming

a) Moederschapsverlof.

De gecoördineerde wetten op de vrouwen- en kinder-arbeid bepalen alleen dat de vrouw niet mag tewerkgesteld worden gedurende de zes weken die op de bevalling volgen en dat zij op haar verzoek recht heeft op verlof gedurende de zes weken die de bevalling voorafgaan. Deze bepaling wordt herhaald in de wetgeving op de arbeidsovereenkomst voor werklieden, op de arbeidsovereenkomst voor bedienden en op het arbeidskontraakt voor binnenschippers. In deze wetgeving duurt het kraamverlof bijgevolg in totaal 12 weken. Het bestaat in een verplicht postnataal verlof van zes weken en een facultatief prenataal verlof van zes weken. In elk geval kan de werkneemster het facultatief prenataal verlof dat zij niet zou genomen hebben vóór de bevalling niet meer nemen na de bevalling.

Doch hier bestaat een anomalie met de wetgeving op de ziekte-invaliditeitssolidariteit.

Volgens artikel 56, § 1 van de wet van 9 augustus 1963, kan de werkneemster die haar beroepsactiviteit in werkelijkheid geen zes weken vóór de bevalling heeft stopgezet, verder het voordeel genieten van de uitkeringen voor arbeidsongeschiktheid na de zes weken die volgen op de bevalling, gedurende een termijn die overeenstemt met de tijd waarin zij heeft voortgewerkt vanaf de zesde week die de bevalling voorafging. Bij voorbeeld kan een werkneemster die pas bij de bevalling het werk heeft stopgezet de uitkeringen voor arbeidsongeschiktheid genieten gedurende twaalf weken die volgen op de bevalling.

Onder meer om deze anomalie op te heffen, wordt in het ontwerp voorzien dat de werkneemster recht heeft op zes weken facultatief verlof die zij ineens of gedeeltelijk kan nemen, hetzij onmiddellijk vóór de bevalling, hetzij bij het verstrijken van de postnatale periode van acht weken waarin de arbeid verboden is.

De zes weken facultatief verlof zijn dus niet meer per se prenataal; het staat de werkneemster vrij dit verlof al dan niet te nemen en vóór of na de bevalling te nemen.

Zoals daarjuist gezegd is, wordt de periode tijdens dewelke de werkneemster na de bevalling niet mag tewerkgesteld worden, van zes op acht weken gebracht.

Voor deze verlenging met twee weken wordt verwezen naar een ontwerp-aanbeveling van de bevoegde commissie van de E.E.G. waarin voorgesteld wordt voor al de lidstaten aan de kraamvrouwen arbeid te verbieden gedurende acht weken die volgen op de bevalling. Het wordt ook opgemerkt dat in Italië het verplicht postnataal verlof acht weken bedraagt, alsook in Duitsland, maar dan voor vrouwen die hun kind voeden.

De tekst van artikel 7 vereist een opmerking. Het is ongetwijfeld de bedoeling dat de werkneemster haar facultatief verlof kan nemen van 6 weken vóór de bevalling tot op de dag der bevalling of vanaf de negende week na de bevalling tot inbegrepen de veertiende week na de bevalling, doch noch vóór noch na deze periodes.

Het is voorzeker ook de bedoeling de werkneemster niet te verplichten zes weken verlof te nemen, doch haar toe te laten één, twee, enz., tot maximum zes weken verlof te vragen.

Anderzijds is het nog de bedoeling, geloof ik, toe te laten dat bv. 2 weken ononderbroken verlof vóór de bevalling genomen worden en 4 weken ononderbroken verlof na de achtste week na de bevalling. Immers, zo wordt het reeds in de ziekte-invaliditeitssolidariteit toegepast en het ontwerp verwijst naar deze wetgeving.

Maar ik geloof dat het niet de bedoeling is toe te laten dat b.v. een werkneemster verkiest slechts twee weken facultatief verlof te nemen en deze weken zou plaatsen de negende en de veertiende week na de bevalling en tussen de tiende en de dertiende week zou arbeiden.

Deze interpretatie kan nochtans aan de huidige tekst gegeven worden; hij zou daarom op dat stuk moeten verbeterd worden.

In artikel 7, alinea 3 en in de daaropvolgende artikelen, wordt altijd van « zwangere werkneemsters » gesproken.

Daar de term « zwangere werkneemster » voor de eerste maal gebruikt wordt nadat gezegd is, dat de werkneemster zes weken verlof kan krijgen vóór de bevalling, moet verondersteld worden dat met de term « zwangere werkneemster » alleen bedoeld wordt « zwangere werkneemster » *binnen de periode van zes weken vóór de bevalling*. Dit blijkt ook de bedoeling te zijn wanneer artikel 8 en volgende ontleed worden.

In het ander geval zou de werkgever geen einde kunnen stellen aan de dienstbetrekking vanaf de eerste maand van de zwangerschap (artikel 8); zou de gewone arbeidsduur zonder loonsvermindering kunnen verkort worden eveneens van de eerste maand van de zwangerschap (art. 9); zou de overplaatsing eventueel dienen te gebeuren vanaf de eerste maand van de zwangerschap (art. 11), enz. Nochtans zou de huidige tekst aldus kunnen geïnterpreteerd worden, en het is daarom nodig duidelijk te zeggen in artikel 7 dat de term « zwangere werkneemster » bedoelt de *zwangere werkneemster binnen de periode van 6 weken vóór de bevalling*.

b) Schorsing van de uitvoering van het kontraakt en onmogelijkheid van opzeg tijdens moederschapsverlof.

De bestaande gecoördineerde wetten bepalen in artikel 5 dat het arbeidskontraakt van de werkneemster geschorst is tijdens de prenatale en de postnatale verlofperiode.

Het ontwerp bepaalt dit niet uitdrukkelijk maar uit het geheel van artikel 7 en 8 moet verstaan worden dat de uitvoering van het arbeidskontraakt tijdens het moederschapsverlof ook geschorst is.

Artikel 8 bepaalt immers dat de werkgever niet eenzijdig een eind mag stellen aan de dienstbetrekking vanaf het ogenblik dat de werkneemster haar moederschapsverlof neemt tot aan het verstrijken van een termijn van één maand na het beëindigen van het postnataal verlof, behalve om redenen die vreemd zijn aan de lichamelijke toestand als gevolg van de zwangerschap of van de bevalling.

Vermits de werkgever in beginsel geen eind mag stellen aan het dienstkontraakt bewijst dit dat het dienstkontraakt in elk geval bestaat en vermits anderzijds het kontraakt, ingevolge de periode van moederschapsbescherming door de werkneemster niet moet uitgevoerd worden, moet besloten worden dat de uitvoering van het bestaande dienstkontraakt geschorst is.

Nieuw is in het voorontwerp dat door de werkgever geen eind mag gesteld worden aan het dienstkontraakt tot aan het verstrijken van een termijn van één maand, die eerst een aanvang neemt bij het eindigen van het postnataal verlof. Indien bij voorbeeld de werkneemster haar facultatief verlof van zes weken na het verplichte verlof van 8 weken neemt, zal de werkgever alleen een opzeg mogen geven een volle maand nadat de veertiende week na de bevalling voorbij is.

Deze maatregel wordt in het ontwerp gemotiveerd met de verwijzing naar een aantal voorstellen en aanbevelingen van de commissie van de E.E.G. Deze verwijzing is goed om aan te tonen dat naar eenheid van de wetgeving in de E.E.G. gestreefd wordt.

Maar dergelijke maatregel is niet nieuw, er is een voorgaande. De militairen, die hun dienst beëindigen en met onbepaald verlof gaan, mogen niet opgezegd worden tijdens de maand die hierop volgt. De toestand van een werkneemster die bevallen is, is veel meer belangwekkend.

Uitzonderlijk recht van opzeg tijdens het moederschapsverlof.

Zoals zoëven gezegd is, mag de werkgever in beginsel geen opzeg geven van de dienstbetrekking vóór het verstrijken van een volle maand nadat het moederschapsverlof geëindigd is. Hij mag dit wel doen bepaalt art. 8 om redenen die vreemd zijn aan de lichamelijke toestand als gevolg van de zwangerschap of van de bevalling. In de motivering van het voorontwerp worden als voorbeeld van deze redenen opgegeven: ernstige tekortkomingen van de werkneemster of technische of economische redenen. De werkgever moet eventueel het bestaan van deze redenen bewijzen.

Wij staan hier voor een afwijking aan de algemene principes van het recht van opzeg in onze wetgeving op het dienstverhuuringskontraakt.

Volgens onze wetgeving, doch ten onrechte meen ik (zie mijn studie «De Rechtsverhoudingen in de Onderneming», blzz. 13 en 145), mag nog altijd opzeg gegeven worden zonder motief, zonder redenen voor zoveel de opzegtermijn geëerbiedigd wordt. Er bestaat reeds tegenstrijdigheid in onze wetgeving dienaangaande.

Om werknemers in zekere gevallen in werkloosheid te stellen, moeten economische of technische redenen bestaan, doch zij mogen opgezegd worden, wat veel erger is, zonder redenen op te geven. Wat het moederschapsverlof betreft, wordt opzeg in beginsel verboden tot een volle maand na dit verlof. Vermits hier, in de plaats van altijd opzeg te mogen geven zonder motiveren, integendeel opzeg verboden wordt, moeten wel redenen vereist worden om dit verbod op te heffen. De werkgever moet het bestaan van deze redenen bewijzen.

c) De arbeidsduur.

Het toepassingsgebied van de wet van 15 juli 1964 op de arbeidsduur in de openbare en particuliere sector van 's lands bedrijfsleven, is minder ruim dan het toepassingsgebied van het voorontwerp van wet op de vrouwenarbeid; de wet van 1964 heeft b.v. geen betrekking op het huispersoneel (cfr. supra). Daarom voorziet artikel 9 dat bij K.B. de wet van 15 juli 1964 van toepassing gemaakt kan worden op al de zwangere werkneemsters voor wie deze wet thans niet van toepassing is.

De wet van 15 juli 1964 voorziet de achturendag en de vijf-en-veertig-urenweek. Het voorontwerp voorziet in artt. 9 en 14, dat bij K.B. deze arbeidsduur voor de zwangere werkneemsters alsook voor de werkneemsters die hun kind voeden nog kan verkort worden.

Het voorontwerp voegt er aan toe dat de eventuele wettelijke of conventionele verkorting van de arbeidsduur in geen geval een loonsvermindering mag voor gevolg hebben.

Deze laatste bepaling stemt overeen met artikel 20 van de wet van 15 juli 1964 waar eveneens het verbod van loonverlies bij eventuele wettelijke of conventionele vermindering van de arbeidsduur wordt voorzien.

In de parlementaire handelingen betreffende de wet van 1964 wordt deze bepaling gesteund op het feit dat de meeste beslissingen van de paritaire comité's reeds voorzien dat uit de verkortingen van de arbeidsduur geen loonsverlaging mag voortvloeien (Kamer, verslag 476, n° 1, zittijd 1962/63, blz. 9, commentaar bij art. 20).

d) Ongezonde arbeid.

Artikels 10 en 14 van het voorontwerp bepalen, dat de arbeid die gevaarlijk is voor de gezondheid van de zwangere werkneemster of van deze die haar kind voedt of gevaarlijk is voor de gezondheid van het kind, verboden is.

De koning zou de lijst van deze ongezonde arbeid vaststellen.

Artikel 1, alinea 2 van het ontwerp, voorziet reeds dat de koning het verrichten van arbeid, die gevaarlijk of ongezond is aan al de werkneemsters, de zwangere vrouwen dus inbegrepen, kan verbieden.

In het eerste geval is de ongezonde arbeid verboden en kan hij toegelaten worden; in het andere geval is de ongezonde arbeid toegelaten, doch hij kan verboden worden. In elk geval is de uitvoerende macht belast de nodige maatregelen te treffen. In werkelijkheid bestaat hier een dubbel gebruik. Artikel 1 is zelfs breder opgevat dan artikels 10 en 14 en in artikel 1 vindt de uitvoerende macht reeds de bevoegdheid om al de maatregelen te treffen die in artikel 10 kunnen besloten liggen.

Het artikel 10 is bijgevolg overbodig.

f) Overplaatsing in geval van ongezonde of gevaarlijke arbeid.

Elke zwangere werkneemster die haar kind voedt, die wordt tewerkgesteld aan gevaarlijke of ongezonde arbeid of arbeid die verzwakking van haar krachten kan veroorzaken — ik verwijs naar artikel 1 en niet naar artikel 10 om reden van wat zoëven dienaangaande gezegd werd — heeft het recht om, voor zover het mogelijk is, zonder loonsvermindering te worden tewerkgesteld aan andere arbeid (artikels 11 en 14).

Regelen omtrent overplaatsing in de onderneming bestaan nog weinig bij ons alhoewel in andere landen de overplaatsing in de onderneming reeds gemeen goed

is geworden (zie mijn studie : « De Rechtsverhoudingen in de Onderneming », blz. 141 en vv.).

De overplaatsing moet kunnen gebeuren in het belang van de zwangere vrouw, in het belang van de arbeidsgemeenschap en in het belang van de onderneming.

Daarom moet de zwangere werkneemster niet alleen het recht hebben maar moet zij ook kunnen verplicht worden een ander aangepast werk in de onderneming te aanvaarden.

Het loon moet altijd zoveel mogelijk kunnen behouden blijven. In de tekst zou daarom moeten geschreven worden dat de zwangere vrouw het recht heeft aan een ander aangepast werk te worden tewerkgesteld, alsook de plicht heeft een ander aangepast werk te aanvaarden, een en ander voor zoveel mogelijk zonder loonsvermindering.

g) Werkonderbreking voor de borstvoeding.

Artikels 13 en 15 van het voorontwerp voorzien dat de werkneemsters die hun kind voeden daartoe over ten hoogste één uur per dag gedurende de arbeidsuren kunnen beschikken.

De vaststelling van de perioden van onderbreking moet geschieden in gemeen overleg tussen de werkneemster en de werkgever.

De arbeidsonderbreking voor borstvoeding blijft gedurende ten hoogste zes maanden bestaan en neemt een aanvang op de dag van de bevalling.

Deze arbeidsonderbrekingen moeten als arbeidsduur worden aangerekend, d.w.z., dat er geen loonverlies mag zijn.

Wat de opschik van het ontwerp aangaat, zouden artikels 13 en 15 beter één corpus vormen van 4 alinea's ofwel zou artikel 13 beter artikel 14 worden en dit laatste artikel 13.

In Frankrijk bestaat reeds een wet van 5 augustus 1917 aangevuld bij de wet van 10 mei 1946 betreffende de vrouw die haar kind voedt. Deze wet vormt hoofdstuk IV bis of artikel 54, littera B en volgende van Boek II van het arbeidswetboek. De wet van 1917 werd ten uitvoer neergelegd bij decreet van 11 maart 1926.

Volgt een korte beschrijving van deze wetgeving.

De regelen getroffen voor de vrouwen die hun kind voeden, gelden gedurende een gans jaar vanaf de dag van de bevalling. De vrouwen die hun kind voeden, genieten hiervoor één uur per dag gedurende de arbeidsuren. Dit uur is verdeeld in twee periodes van 30 minuten ; de ene periode gedurende de voormiddag, de andere gedurende de namiddag. Het juiste uur dat in voor- en namiddag besteed wordt voor de borstvoeding, wordt vastgesteld in algemeen overleg tussen de moeder-werkneemster en de werkgever.

In geval geen akkoord getroffen wordt, is het halfuur voor de borstvoeding gelegen middenin de voor- en de namiddagarbeid.

In de ondernemingen waar de werkgevers volgens de reglementen een geschikte plaats ter beschikking stellen van de werkneemsters om hun kind te voeden, wordt de tijd voor de borstvoeding van dertig op twintig minuten gebracht.

De werkgevers die meer dan honderd vrouwen boven de 15 jaar tewerkstellen, kunnen verplicht worden geschikte kamers voor borstvoeding in de onderneming in te richten. Deze kamers moeten volgens het aantal tewerkgestelde vrouwen boven de 15 jaar een relatief aantal kinderen beneden één jaar kunnen herbergen.

De kamers voor borstvoeding in de onderneming

moeten onder meer volledig afgescheiden zijn van elk lokaal waar arbeid verricht wordt.

Naast de eigenlijke kamer waar de moeders hun kind voeden moeten kamers ingericht worden waar de zuigelingen overdag verblijven. Een kamer mag niet meer dan 12 wiegen bevatten.

De werkgever moet de wiegjes en het beddegoed aankopen, alsook de luiers om de kinderen regelmatig te kunnen verversetten.

De kamers waar de zuigelingen overdag verblijven, moeten uitsluitend door bevoegd vrouwelijk personeel, maar genoeg in aantal, verzorgd worden.

De verplichte inrichting van de kamers waar de moeders hun kind voeden en de kamers waar de kinderen verblijven, is tot in de puntjes beschreven en een geneesheer, aangesteld door de werkgever moet over de inrichting, het onderhoud en de zindelijkheid van de kamers waken.

Gans het personeel en de geneesheer, zoals gans de inrichting en het onderhoud van de kamers, vallen ook ten laste van de werkgever.

In het wetsontwerp wordt niets gezegd omtrent het verblijf van de zuigelingen voor de borstvoeding in een daartoe bestemde plaats in de onderneming, met alles wat ermede gepaard gaat aan personeel, inrichting, onderhoud, enz.

Onvermijdelijk zullen uitvoeringsbesluiten daarin moeten voorzien. Deze materie zou voorzeker beter geregeld worden in het kader van de jongste reglementering op de arbeidsgeneeskundige diensten, in de onderneming (koninklijk besluit van 16 april 1965, vormend titel II, hoofdstuk III, secties I en III, d.w.z. artikel 104 en volgende van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming).

Gans de reglementering op de arbeidsgeneeskundige diensten alsmede wat er nog gaat bijkomen van reglementering voor de borstvoeding op de keper beschouwd, moet ervoor gewaarschuwd worden dat van de onderneming geen kliniek of hospitaal gemaakt wordt, nu vooral dat door onze wetgeving op de ziekte-invaliditeitssolidariteit toch reeds zeer veel op dit gebied ondergaan wordt.

Gelijkheid van beloning

Beginsel

Het voorontwerp bepaalt in artikel 16, dat elke werkneemster een vordering kan instellen bij een bevoegd rechtscollege om het principe te doen toepassen van de gelijkheid van beloning tussen werknemers en werkneemsters, zoals bedoeld in artikel van 119 van het verdrag van Rome.

Artikel 119 van het Verdrag van Rome bepaalt, dat elke lidstaat de toepassing van het principe van het gelijk loon voor dezelfde arbeid moet verzekeren. Gelijk loon houdt in, gaat artikel 119 verder :

a) dat de beloning voor gelijke arbeid, voor arbeid in stukloon, vastgesteld wordt op basis van eenzelfde maatstaf ;

b) dat de beloning voor gelijke arbeid, voor arbeid in tijdloon, dezelfde is voor dezelfde functie.

Ingevolge de toepassing van het principe van gelijk loon zoals het voorgesteld wordt, zullen alles samen genomen, de werkneemsters in zekere gevallen grotere diensten hebben dan de werknemers, waardoor meteen de toepasselijkheid van het principe fel in het gedrang wordt gebracht. Een paar voorbeelden om dit duidelijk te maken.

Artt. 9 en 14 van het ontwerp voorzien dat de gewone arbeidsduur van 8 uur en 45 uur voor de zwangere werknemers en voor deze die hun kind voeden bij K.B. nog kan verkort worden, doch dat zulks geen loonsvermindering mag medebrengen. Gesteld dat een werknemer die dezelfde arbeidspost bekleedt als een werknemer en dus gelijk loon moet krijgen, in de zwangerschapsperiode van 6 weken vóór de bevalling komt, en haar arbeidsduur verkort wordt met behoud van hetzelfde loon; deze werknemer zou in werkelijkheid meer verdienen dan de werknemer die dezelfde post bekleedt.

De werknemers die hun kind voeden zouden gedurende zes maanden, daartoe over één uur per dag moeten beschikken, zonder loonsvermindering (artt. 13 en 15). In dit geval ook zouden deze werknemers op dezelfde arbeidspost als een werknemer, voor minder werk dezelfde verdienste hebben.

Een derde voorbeeld. Een zwangere vrouw die wordt tewerkgesteld aan een gevaarlijke of ongezonde arbeid, zou het recht hebben, en dat zoveel mogelijk zonder loonverlies, te worden tewerkgesteld aan een ander werk (artt. 10 en 11). De zwangere vrouw zou dus haar gewoon werk, dat weliswaar ongezond is, niet moeten uitvoeren en mogen vragen zonder loonverlies aan ander werk tewerkgesteld te worden. Haar partner-werknemer zal aan het gevaarlijke werk moeten blijven staan voor hetzelfde loon. Eens te meer zou de werknemer bevoordeligd zijn bij de werknemer.

Het beginsel van gelijk loon voor gelijke arbeid, is uitstekend, maar wat gelijke arbeid is, is niet goed gedefinieerd. De commissie van de E.E.G. heeft in een aanbeveling van juli 1960 een interpretatie gegeven van art. 119 en gezegd dat gelijke beloning voor gelijke arbeid in het bijzonder inhoudt: (E.E.G.-Commissie V/COM (65), 7 juli 1965)

— dat wanneer er een wettelijke of overeengekomen verplicht minimumloon bestaat, dit voor mannelijke en vrouwelijke werknemers gelijk moet zijn en dat wanneer stukloon wordt betaald, dit voor mannen en vrouwen volgens eenzelfde maatstaf moet worden vastgesteld;

— dat wanneer het loon wordt vastgesteld volgens enig systeem van beroepsclassificatie de desbetreffende categorieën voor mannelijke en vrouwelijke werknemers gelijk moeten zijn en de classificatiemaatstaven op dezelfde wijze moeten worden toegepast voor mannen en vrouwen;

— dat de factoren welke van invloed zijn op de arbeidskosten of de prestaties van vrouwelijke arbeidskrachten bij tijdloon niet in aanmerking genomen mogen worden;

— dat, wanneer dezelfde vakbekwaamheid voor de uitoefening van een werkzaamheid wordt vereist (diploma's, beroepservaring, enz.), geen enkel onderscheid in beloning naar kunne mag worden gemaakt;

— dat in individuele arbeidsovereenkomsten geen enkel onderscheid in beloning naar de kunne van de werknemer mag worden toegelaten.

Of deze interpretatie de inhoud van het artikel opheldert, is wat anders.

Gelijke arbeid moet zijn: arbeid naar kwaliteit én naar kwantiteit gelijk. Dus zou het principe van gelijke beloning moeten vastgesteld of moeten geïnterpreteerd worden als volgt: *gelijk loon voor naar kwaliteit én naar kwantiteit gelijke arbeid*.

Het internationaal verdrag n° 100 van de internationale arbeidsconferentie aangenomen op 29 juni 1951 en bekrachtigd op 23 mei 1952 in België (Staatsblad, 23 oktober 1952), heeft ook de « gelijke beloning van mannelijke en vrouwelijke arbeidskrachten voor arbeid van

gelijke waarde » op het oog, wat er wel op wijst dat met hoeveelheid en hoedanigheid van de arbeid wordt rekening gehouden in het internationaal verdrag.

Proceduur

Artikel 17 van het ontwerp bepaalt dat wanneer een vraag ten aanzien van de interpretatie van artikel 119 van het Verdrag van Rome wordt opgeworpen voor een rechtscollège dit laatste, wanneer het een beslissing hierover noodzakelijk acht voor het wijzen van zijn vonnis, het Europese Hof van Justitie kan verzoeken over deze vraag uitspraak te doen.

Het ontwerp wil deze procedure instellen om eenheid van interpretatie in al de lidstaten te verwezenlijken, daar de commissie van de E.E.G. en lidstaten, deze staten die zich niet gedragen naar de interpretatie, voor het Hof van Justitie kunnen dagen. (Artt. 169, 170 en 171 van het Verdrag.)

Artikel 177 van het Verdrag van Rome bepaalt dat het Hof bevoegd is ten prejudiciële titel over de interpretatie van het verdrag te oordelen.

In een arrest van 1 maart 1966 N° 48/65, heeft het Hof van Justitie te Luxemburg beslist dat elke onderdaan van een lidstaat voor de nationale rechtbank een nationale maatregel mag aanvechten, die in strijd is met het Verdrag van Rome, en dat, op grond van art. 177, al. 3 van dit verdrag, deze nationale rechtbank in laatste instantie verplicht is aan het Hof van Justitie de vragen om interpretatie van het verdrag te onderwerpen.

In een andere zaak (arrest 16 juni 1966, N° 57/65), oordeelde de advocaat-generaal « que le rôle de la Cour de Justice dans le cadre de l'article 177, dont le but est d'assurer l'unité d'interprétation du traité par les juridictions nationales, confirme que les Etats ont reconnu au droit communautaire une autorité susceptible d'être invoquée par leurs ressortissants devant ces juridictions » ; « ... qu'il faut conclure de cet état de choses que la Communauté constitue un nouvel ordre juridique de droit international, au profit duquel les Etats ont limité, bien que dans des domaines restreints, leurs droits souverains, et dont les sujets sont non seulement les Etats membres mais également leurs ressortissants » ; « ... que le droit communautaire (...) est aussi destiné à engendrer des droits qui entrent dans le patrimoine juridique des particuliers ; que ceux-ci naissent non seulement lorsqu'une attribution explicite en est faite par le traité mais aussi en raison d'obligations que le traité impose d'une manière bien définie tant aux particuliers qu'aux Etats membres et aux institutions communautaires ».

Het Hof is in deze zaak de zienswijze van de advocaat-generaal bijgetreden (cfr. E. Vogel - l'Article 119 du Traité de Rome peut-il être considéré comme self executing. J.T. 15 april 1967). Volgens het Hof van Justitie te Luxemburg is er dus geen twijfel mogelijk dat de individuele personen zowel als de lidstaten van de E.E.G. aan de nationale rechtbank mogen vragen voor de interpretatie van artikel 119 van het Verdrag van Rome, eventueel een zaak te verzenden naar het Hof van Justitie te Luxemburg.

Het is bijgevolg niet nodig deze procedure uitdrukkelijk te voorzien in artikel 17 van het voorontwerp; vermits artikel 16 van het ontwerp verwijst naar artikel 119 van het Verdrag van Rome is meteen ondermeer artikel 117 van dit verdrag van toepassing en kan de procedure aldaar voorzien zonder meer toegepast worden.

G. DE CUYPER,

Advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 31 maart 1967.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadshere-verslaggever: M. Neven.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Advocaten: Mrs. Fally en Bayart.

Pacht. — Art. 1774 § 3, 3° en art. 1778 sexies 8° B.W. — Bouwgronden of gronden voor industrieel gebruik bestemd. — Bepaling van de aard van de grond.

Overeenkomstig art. 1774 § 3, 3° B.W., waarnaar art. 1778 sexies 8° verwijst, zijn de bepalingen van § 2 niet toepasselijk op de overeenkomsten betreffende gronden die, gezien hun ligging, moeten worden beschouwd als bouwgronden of als gronden voor industrieel gebruik bestemd, mits zij als zodanig zijn opgegeven in de pacht-overeenkomst of door de vrederechter als zodanig erkend worden.

Bij ontstentenis van een dergelijk opgeven in de pacht-overeenkomst, stelt de omstandigheid dat de grond als bouwgrond wordt te koop gesteld, de eigenaar niet vrij van de verplichting de erkenning door de rechter aan te vragen.

De omstandigheid dat, met betrekking tot die grond, een verkavelingsvergunning door de administratieve overheid werd verleend, voldoet niet aan het vereiste volgens hetwelk het karakter van de bouwgrond moet blijken hetzij uit het opgeven ervan in de pacht-overeenkomst, hetzij uit de erkenning door de vrederechter.

Paesmans t./ Hofmans e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 29 november 1965 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikels 1774, inzonderheid paragraaf 3, 3°, 1778bis, 1778ter, inzonderheid paragraaf 2, 1778quater, 1778quinquies, inzonderheid paragraaf 3, bij de artikels 6 van de wet van 7 maart 1929 en 12 van de wet van 7 juli 1951, en voormelde artikels 1778bis, 1778ter, 1778quater, 1778quinquies, 1778sexies, in het Burgerlijk Wetboek ingelast bij artikel 1 van de wet van 1 februari 1963),

doordat, nu het vaststaat dat eiser pachter is van een landeigendom hetwelk slechts een deel vormt van het goed waarvan het andere deel aan Berghmans is verpacht, dat dit goed, in drie kavels verdeeld, openbaar te koop is gesteld door de rechtsvoorgangster van de negende verweerder, nadat de instrumenterende notaris (tiende verweerder) aan eiser kennis had gegeven van plaats, dag en uur van de verkoop, overeenkomstig artikel 1778ter, paragraaf 2, van het Burgerlijk Wetboek, en dat, vóór de toewijzing van de drie kavels aan de eerste acht verweerders voor de globale prijs van 665.000 frank, de tiende verweerder, met miskenning van gemeld artikel 1778quater, aan eiser en aan Berghmans vroeg of zij bereid waren gezamenlijk deze kavels over te nemen, het bestreden vonnis beslist dat eiser het recht van voorkoop, omschreven in voormeld artikel 1778bis, niet bezit en hem zijn op artikel 1778 quinquies gesteunde vordering ontzegt, welke strekte tot indeplaatsstelling van de kopers of, subsidiair, tot betaling van een vergoeding ten bedrage van 20 ten honderd van de verkoopprijs, om de reden dat voor het verkochte

goed een verkavelingsvergunning was verleend die doet blijken dat het stuk grond een bestemming van bouwgrond heeft, dat het goed is te koop gesteld nadat aanplakbiljetten kennis gegeven hadden van de openbare verkoop van bouwgronden, dat rekening houdende met de verkavelingsvergunning die aan het goed het karakter van bouwgrond verleent, het zonder belang is na te gaan of, vóór de verkoop, de verkoopster al dan niet de te koop gestelde gronden door de vrederechter als bouwgronden had moeten doen erkennen, dat artikel 1774, paragraaf 3, 3°, van het Burgerlijk Wetboek niet de minste bepaling inhoudt over een dergelijke voorafgaande verklaring door de rechter, dat dit artikel overeenkomsten beoogt betreffende gronden die, gezien hun ligging, «moeten worden beschouwd als bouwgronden», dit wil zeggen gronden die op het tijdstip van het geschil nog geen bouwgrond zijn, dat ter zake, integendeel, de kwestieuze gronden niet meer moesten «beschouwd worden als bouwgronden», daar zij sedert de verkavelingsvergunning bouwgronden «zijn»,

terwijl, naar luid van artikel 1778bis van het Burgerlijk Wetboek, bij verkoop van in pacht gegeven landeigendom, de pachter het recht van voorkoop geniet, dat ter zake niet is betwist dat dit recht aan eiser toebehoorde vermits de instrumenterende notaris, zich voegende naar artikel 1778ter, paragraaf 2, van voormeld wetboek, hem kennis heeft gegeven van het openbaar te koop stellen van het goed, dat, weliswaar, artikel 1778 sexies, 8°, van voormeld wetboek het recht van voorkoop uitsluit in de gevallen bedoeld in artikel 1774, paragraaf 3, 3°, te weten, onder meer, wanneer het gronden betreft die, gezien hun ligging, moeten worden beschouwd als bouwgronden, maar dan mits zij als zodanig zijn opgegeven in de pachtovereenkomst, of door de vrederechter als zodanig worden erkend, hetgeen impliceert, enerzijds, dat dergelijke erkenning plaats moet hebben vóór de verkoop die in beginsel het recht van voorkoop doet ontstaan, en, anderzijds, dat de aflevering van een verkavelingsvergunning, evenmin trouwens als de aanplakbiljetten tot aankondiging van het te koop stellen van een «bouwgrond», de verkoper ervan ontslaat door de rechter te doen erkennen dat het goed dat karakter heeft en ook de rechter geenszins ertoe verplicht aan het goed zodanig karakter toe te kennen zonder verder onderzoek van de te beoordelen concrete en objectieve ligging;

Overwegende dat het vonnis constateert dat het door eiser gepachte goed het voorwerp heeft uitgemaakt van een door de administratieve overheid verleende verkavelingsvergunning en beslist dat die vergunning aan de derden tegenstelbaar is;

Dat het vonnis daaruit afleidt dat er geen sprake van landeigendom meer kan zijn daar de administratie door de verkavelingsvergunning officieel aan het goed het karakter van de bouwgrond heeft verleend, zodat het goed buiten de toepassingsfeer van de wet van 1 februari 1963 gesloten is en het zonder belang is na te gaan of, vóór de verkoop, de verkoper al dan niet de te koop gestelde gronden als bouwgronden door de vrederechter had moeten doen erkennen;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 1774 van het Burgerlijk Wetboek, paragraaf 3, 3°, waarnaar artikel 1778 sexies, 8°, verwijst, de bepalingen van paragraaf 2, niet toepasselijk zijn op de overeenkomsten betreffende gronden die, gezien hun ligging, moeten worden beschouwd als bouwgronden of als gronden voor industrieel gebruik bestemd, mits zij als zodanig zijn op-

gegeven in de pachtovereenkomst, of door de vrede-rechter als zodanig worden erkend;

Overwegende dat, eensdeels, bij ontstentenis van dergelijk opgeven in de pachtovereenkomst, de omstandigheid dat de grond als bouwgrond wordt te koop gesteld de eigenaar niet vrijstelt van de verplichting de erkenning door de rechter aan te vragen;

Overwegende dat, anderdeels de omstandigheid dat, met betrekking tot die grond, een verkavelingsvergunning door de administratieve overheid werd verleend niet voldoet aan het vereiste volgens hetwelk het karakter van bouwgrond moet blijken hetzij uit het opgeven ervan in de pachtovereenkomst, hetzij uit de erkenning door de vrederechter;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweerders in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven, rechtdoende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 17 maart 1967.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Neven.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Verloving. — Geen contractuele verbintenissen. — Verbreking van huwelijksbelofte. — Wanneer geeft ze aanleiding tot schadevergoeding.

Een huwelijksbelofte doet geen contractuele verbintenissen ontstaan en de aanstaande echtgenoten moeten tot op het ogenblik van het huwelijk vrij blijven al dan niet toe te stemmen.

De verbreking van de huwelijksbelofte geeft uit zich zelf alleen geen aanleiding tot schadevergoeding; deze kan slechts toegekend worden indien in de omstandigheden van de verbreking een fout schuilt.

Moet vernietigd worden het arrest dat in het onzekere laat of het in rechte heeft willen beslissen dat de huwelijksbelofte contractueel bindend is en verbreking ervan, wanneer de verloofde zwanger is, noodzakelijk een verplichting tot schadevergoeding doet ontstaan, dan wel of het in feite heeft willen beslissen dat, nu eiser de zwangerschap veroorzaakte en hij een huwelijksbelofte deed, de verbreking in de omstandigheden van de zaak een beledigend karakter had en dus foutief was.

Van den Bosch t./ Noël

Gelet op het bestreden arrest, op 6 december 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

I. In zover de voorziening gericht is tegen verweerster als oorspronkelijke eiseres in de rechtsvordering ingesteld, in eigen naam en als moeder-voogdes van het minderjarig erkend natuurlijk kind Patricia, op grond van de artikels 340 b en 340 c van het B.W.:

Overwegende, dat nu enerzijds het beroepen vonnis genoemde rechtsvorderingen heeft afgewezen en eiser alleen ervan in hoger beroep is gekomen in zover het uitspraak heeft gedaan over de rechtsvordering door verweerster ingesteld op grond van art. 1382 van het B.W.

wegens verbreking van huwelijksbelofte en anderzijds het bestreden arrest ten nadele van eiser geen veroordeling op grond van de artikels 340 b en 340 c van hetzelfde wetboek heeft uitgesproken, de voorziening niet ontvankelijk is;

II. In zover de voorziening gericht is tegen verweerster, oorspronkelijke eiseres in de rechtsvordering ingesteld op grond van artt. 1382 van het B.W.;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikels 180, 1101, 1382 van het B.W. en 97 van de Grondwet,

doordat, na in feite vastgesteld te hebben dat tussen eiser en verweerster « een huwelijksbelofte gedaan werd » en dat deze belofte door eiser verbroken werd, na het vonnis van de eerste rechter bevestigd te hebben, onder meer in zoverre het beslist had dat het bewijs niet ten genoegen van rechte bijgebracht werd van de feiten die het geregeld plaats hebben van de gemeenschap tussen partijen tijdens de wettelijke periode van bevruchting en de algemene bekendheid van die gemeenschap zouden aantoonen hebben, en dienvolgens beslist te hebben dat de rechtsvorderingen door verweerster tegen eiser ingesteld, op grond van de artikels 340 b en 340 c van het B.W. tot onderhoudsgeld voor gezegd kind en tot haar eigen onderhoud gedurende vier weken na de bevalling, niet gegrond waren, en verweerster ervan afgewezen te hebben, en na implicite vastgesteld te hebben dat, zoals uit de conclusies van de partijen duidelijk blijkt, verweerster tegen dit vonnis geen hoger beroep aangetekend had, het bestreden arrest beslist had dat « het verbreken van de huwelijksbelofte wanneer geïntimeerde zwanger was uiteraard een zware verantwoordelijkheid insluit en beledigend voorkomt bij gebrek aan ernstige redenen », en dientengevolge eiser veroordeelt aan verweerster een schadevergoeding te betalen, zulks op grond van art. 1382 van het B.W.,

terwijl, *eerste onderdeel*, het verbreken van een huwelijksbelofte, zelfs om « niet ernstige redenen », nooit op zich zelf een fout kan uitmaken in de zin van art. 1382 van het B.W.,

terwijl de rechter dus niet te oordelen had of het motif van de verbreking, door eiser, van de huwelijksbelofte al of niet ernstig en als dusdanig gerechtvaardigd was,

terwijl volgens art. 180 van het B.W., de huwelijks-toestemming volledig moet vrijblijven tot aan het huwelijk en bijgevolg elk van de verloofden het recht heeft de belofte te verbreken,

terwijl het arrest, hetwelk de veroordeling van eiser tot schadevergoeding enkel en alleen staft op het verbreken, zonder ernstige reden, van de aangegane huwelijksbelofte, aldus ten laste van eiser een fout legt die, volgens art. 1382 van het B.W., geen fout uitmaken kan, en het niet wettelijk gemotiveerd is overeenkomstig art. 97 van de Grondwet;

tweede onderdeel, de verbreking van een huwelijksbelofte slechts dan aanleiding kan geven tot toepassing van art. 1382 van het B.W. wanneer de omstandigheden waarin of de wijze waarop zij gedaan werd van die aard zijn dat zij beledigend en schadelijk waren,

terwijl het arrest in gebreke blijft de omstandigheden waarin of de wijze waarop de verbreking plaats had te vermelden en als elementen van een fout te bestempelen,

terwijl het Hof in de onmogelijkheid gesteld is na te gaan of de veroordeling tot schadevergoeding wettelijk gestaafd werd op omstandigheden die, ongeacht het recht van eiser de huwelijksbelofte te verbreken, van beledigende en schadelijke aard waren,

terwijl deze onduidelijkheid in de motivering van het arrest met het gebrek aan de door art. 97 van de Grondwet vereiste motivering gelijkstaat;

derde onderdeel, moest het arrest in deze zin geïnterpreteerd worden dat, volgens de rechter, het verbreken van de huwelijksbelofte foutief was om de reden dat verweerster zwanger was, de rechter het principe van de afwezigheid van contractuele verplichtingen in hoofde van de verloofden zou geschonden hebben, alsmede van hun volledig en onbeperkt recht de huwelijksbelofte te verbreken, zelfs indien de verloofde zwanger is,

vierde onderdeel, het arrest alleszins, door gewag te maken van de zwangerschap van verweerster, de vraag onzeker laat of deze laatste, volgens de rechter, zwanger was van eiser of van een ander man,

terwijl, moest de rechter hebben willen vaststellen dat verweerster zwanger was van eiser, zijn beslissing dienaangaande strijdig zou zijn met het over dit punt door hem bevestigd beroepen vonnis, waarbij beslist werd dat de rechtsvorderingen door verweerster tegen eiser ingesteld op grond van de artikels 340 b en 340 c ongegrond waren omdat het bewijs niet bijgebracht werd van feiten die het geregeld plaatshebben van de gemeenschap tussen partijen tijdens de wettelijke periode van bevruchting zouden aantonen,

terwijl moest integendeel de rechter hebben willen vaststellen dat verweerster zwanger was of dat het alleszins mogelijk was dat zij zwanger was van een andere dan eiser, het strijdig zou zijn te beslissen dat de verbreking van de huwelijksbelofte niet door een ernstige reden gerechtvaardigd was,

terwijl alleszins de onduidelijkheid van het arrest over dit punt het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn controle uit te oefenen over de wettelijkheid van de bestreden beslissing en met het gebrek aan de door art. 97 van de Grondwet vereiste motivering gelijkstaat :

Overwegende dat het arrest, na te hebben geconstateerd dat eiser een huwelijksbelofte aan verweerster gedaan heeft en dat hij deze verbroken heeft, beslist dat het verbreken van die belofte wanneer verweerster zwanger was uiteraard een zware verantwoordelijkheid insluit en beledigend voorkomt bij gebrek aan ernstige redenen ;

Overwegende dat een huwelijksbelofte geen contractuele verbintenis doet ontstaan en dat de aanstaande echtgenoten tot op het ogenblik van het huwelijk vrij moeten blijven al dan niet toe te stemmen ;

Dat de verbreking van de huwelijksbelofte uit zich zelf alleen geen aanleiding geeft tot schadevergoeding ; dat deze slechts kan worden toegekend indien in de omstandigheden van de verbreking een fout schuilt ;

Overwegende dat het arrest in het onzekere laat of het in rechte heeft willen beslissen dat de huwelijksbelofte contractueel bindend is en verbreking ervan, wanneer de verloofde zwanger is, noodzakelijk een verplichting tot schadevergoeding doet ontstaan, dan wel of het in feite heeft willen beslissen dat, nu eiser de zwangerschap veroorzaakte en hij een huwelijksbelofte deed, de verbreking in de omstandigheden van de zaak een beledigend karakter had en dus foutief was ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening in zover ze gericht is tegen verweerster als oorspronkelijke eiseres in de rechtsvorderingen ingesteld, in eigen naam en als moeder-voogdes, op grond van de artikels 340 b en 340 c van het B.W. ;

Vernietigt het bestreden arrest ;

Veroordeelt verweerster in de drie vierden en eiser in één vierde van de kosten ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

NOOT : Zie in A.P.R. Tw. *Verloving*, door Jan Ronse, Titel I over aard en rechtsgevolgen van de verloving.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 14 januari 1965.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. Perrichon.

Procureur-generaal : M. Hoyoit de Termicourt

Advocaat : Mr. Philips.

Vonnissen en arresten. — Bewijskracht van dagvaarding en conclusie. — Voorwerp van de eis. — Rechter kent toe wat niet gevraagd was.

Wijzigt het voorwerp van de rechtsvordering en schendt de bewijskracht van het inleidend exploit en van de conclusies der partijen, het arrest dat van ambtswege ten laste van de verwerende partijen aan de eisende partij een lijfrente toekent ter vergoeding voor de niet-nakoming van de door haar bedongen verplichting tot huisvesting en onderhoud, terwijl toch de eisende partij dit in haar dagvaarding noch in haar conclusies had gevraagd, maar terugbetaling had gevorderd van een geleende of in bewaring gegeven som, waarvan de verwerende partijen gezegd hadden dat ze hun gegeven was om ze te besteden in de aanbouw van een huis waarin zij de eisende partij zouden opnemen en onderhouden.

Morrisson en Jarka t./ Jarka.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 januari 1963 gewezen door het Hof van Beroep te Luik ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artt. 1101, 1134, 1319 tot 1322 van het B.W., 61, 3°, 433 (gewijzigd bij het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936, artikel 22) van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en 97 van de Grondwet,

doordat, aangezien de door verweerder ingestelde eis de terugbetaling van geldsommen als voorwerp en een contract van bewaargeving of van lening als oorzaak heeft, de eisers vóór de rechter aan de bedoelde overeenkomst het karakter hebben toegekend van een schenking onder verplichting om de schenker bij zich te nemen en te onderhouden en ter verweer hebben aangevoerd dat verweerder derhalve diende te bewijzen dat zij hun verplichtingen niet nagekomen waren en in voorkomend geval elke daaruit volgende rechtsvordering diende in te stellen ; dat verweerder, wat hem betreft, heeft geconcludeerd tot bevestiging zonder meer van het beroepen vonnis, luidens hetwelk de eisers bij voorraad tot terugbetaling van het geleende bedrag van 30.000 fr. werden veroordeeld ; dat, op voorlegging van deze onderscheiden conclusies, het bestreden arrest — na de bedoelde overeenkomst in haar geheel een gift onder verplichtingen te hebben genoemd, welke verplichting er namelijk in bestond aan verweerder huisvesting, voeding en onderhoud te verschaffen, en na te hebben vastgesteld dat de niet-nakoming van de verplichting niet aan de eisers te wijten was en dat verweerder derhalve niet gerechtigd was om herroeping van de schenking te vorderen — de eisers nietemin veroordeelt om aan verweerder als lijfrente 1.500 fr. per maand te betalen te rekenen van de dagvaarding, op grond dat de tegenstelling tussen de karakters de uitvoering in natura van de verplichting onmogelijk maakte en dus een andere, beter aan de omstandigheden beantwoordende manier van uitvoering in de plaats moest worden gesteld,

terwijl, door een eis tot terugbetaling van een geleende geldsom te vervangen door een veroordeling tot betaling van een lijfrente over het beginsel, de modaliteiten en

het bedrag waarvan geen van partijen had geconcludeerd, het bestreden arrest het onderwerp en de oorzaak van de eis wijzigt, de bewijskracht van de inleidende dagvaarding en van de conclusies van partijen schendt en derhalve de gerechtelijke overeenkomst miskent:

Overwegende dat verweerder in het inleidend exploit van zijn rechtsvordering en zijn conclusie vóór de rechter, om van de eisers terugbetaling te eisen van de door hem aan eiseres overhandigde sommen, enerzijds een beroep deed op een leningcontract, en anderzijds op een contract van lastgeving met het oog op een bewaargeving bij de bank;

Overwegende dat de eisers in hun conclusies, ter betwisting van verweerders recht op terugbetaling deden gelden dat deze sommen met instemming van laatstgenoemde gebezigd werden voor de aanbouw van een huis waarin de eisers hem zouden opnemen en onderhouden en dat verweerder aanstonds na de voltooiing van het gebouw inderdaad bij hen was komen inwonen;

Dat de eisers uit dit verweer afleidden dat verweerder diende te bewijzen dat zij hun verplichtingen niet nagekomen waren « en in voorkomend geval een daaruit volgende rechtsvordering diende in te stellen »;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de overhandiging door verweerder aan eiseres van de geldsommen waarvan hij de terugbetaling eiste weliswaar als oorzaak had gehad de door verweerder tot steun van zijn rechtsvordering genoemde contracten, maar dat deze later deze sommen door de eisers had laten aanwenden voor het bouwen van een huis waarin hij samen met hen zou gaan wonen;

Overwegende dat het arrest bij het uitleggen van deze overeenkomst vaststelt dat deze een gift onder verplichting is, welke verplichting erin bestaat aan verweerder huisvesting, voeding en onderhoud te verschaffen; maar dat het daarna en ambtshalve « wegens een tegenstelling tussen de karakters en een wederzijdse vervreemding die tot plagerijen aanleiding gaven en het leven in gemeenschap onmogelijk maakten », beslist dat er grond is « om de door de partijen voorziene uitvoering in natura (van de verplichting bij de gift) te vervangen door een manier van uitvoering die beter aangepast is aan de omstandigheden en beter in overeenstemming met de door hen onderhouden betrekkingen, te weten de betaling van een lijfrente » en het bedrag van die rente naar billijkheid vaststelt op 1.500 fr. per maand te rekenen van de dagvaarding;

Overwegende dat, als het hof van beroep van ambtswege ten laste van de eisers aan verweerder een lijfrente toekent ter vergoeding van de niet-nakoming van de voor hem bedongen verplichting tot huisvesting en onderhoud, het daardoor het voorwerp van verweerders rechtsvordering heeft gewijzigd en de bewijskracht van het inleidend exploit van de bedoelde eis en van de conclusies van de partijen heeft geschonden;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen:

en zonder dat er grond bestaat tot onderzoek van het tweede middel, dat geen ruimere vernietiging zou kunnen meebrengen,

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover het zegt voor recht dat verweerder aan de eisers de genoemde geldsommen heeft geschonken onder verplichting hem zijn leven lang te huisvesten en te onderhouden.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

NOOT: Zie Cass. 28 september 1950, Pas. 1951, 1, 35. De noot bij dit arrest zegt: « Men zal vaststellen dat het arrest de in het middel gebezigde uitdrukking gerechtelijk contract niet overneemt ».

Ook hier vermijdt het arrest die uitdrukking, welke wel in het middel voorkomt. Zie nog: Simont in R.C.J.B. 1947, 173; J. Cerckel, Beschouwingen over het gerechtelijke contract, R.W. 1964-65, 185; Cass. 11 februari 1954, R.W. 1954-55, 133; Hof Gent, 28 april 1965, R.W. 1964-65, 1958.

RAAD VAN STATE

6e kamer. — 13 oktober 1966.

Voorzitter: M. Coyette.

Raadsleden: Mevr. Ciselet en M. Rémion.

Substituut-auditeur-generaal: M. Duchatelet.

Advokaat: Mr. Silance.

Pensioenen voor arbeiders en bedienden. — Gerechtigden.

Zowel uit artikel 1 als uit artikel 8 van de wet van 12 juli 1957 blijkt, dat die bepalingen alleen gelden voor de regeling die de arbeiders en hun weduwen betreft. Toen de Koning in hoofdstuk VIII van het K.B. van 30 juli 1957 het voordeel van de wet ook aan uit de echt gescheiden vrouwen verleende, is hij buiten de bevoegdheid getreden die hij aan artikel 8 ontleent, zodat dit hoofdstuk in geen van zijn bepalingen toepassing mag krijgen.

De Coninck t./ Belgische Staat (Minister van Sociale Voorzorg, thans de Nationale Kas voor Bediendenpensioenen).

Arrest nr. 12.015

Overwegende dat verzoekster uit de echt gescheiden is van Joseph de Negri; dat de echtscheiding op 21 februari 1951 is uitgesproken; dat verzoeksters gewezen man op 5 juli 1953 overleden is;

Overwegende dat verzoekster op 14 augustus 1962 om een bediendenoverlevingspensioen heeft verzocht; dat de administratieve beslissing die aanvraag heeft afgewezen; dat de Commissie van beroep te Tienen die afwijzende beslissing op 22 maart 1963 heeft bevestigd; dat de Hoge Commissie voor pensioenen die laatste beslissing op 17 februari 1964 heeft bevestigd onder overweging;

« 1. Ten aanzien van de rechten van de appellante op een overlevingspensioen.

Dat verzoekster, die sinds 21 februari 1951 uit de echt is gescheiden terwijl haar gewezen man op 5 juli 1953 overleden is, haar aanspraak op overlevingspensioen grondt op de bepalingen van artikel 16, 4e en 5e lid, van de wet van 12 juli 1957, waar met zoveel woorden gehandeld wordt over het geval van de weduwe die « achtereenvolgens gehuwd is geweest », en dat zij hierbij betoogt dat het geval van de echtscheiding niet uitgesloten is zodat de weduwe die « achtereenvolgens gehuwd is geweest » en wier huwelijk niet alleen door overlijden van een of meer van haar echtgenoten maar eventueel door echtscheiding ontbonden is geweest, het hoogste van de in de wet bepaalde weduwenspensioenen kan verkrijgen;

Dat het voor de hand ligt dat een aanvraagster, wil ze aanspraak op overlevingspensioen hebben, weduwe moet

zijn; dat dit met de uit de echt gescheiden appellante niet het geval is; dat de echtscheiding weliswaar in geval van achtereenvolgende huwelijken iemand in staat kan stellen een overlevingspensioen te ontvangen, maar alleen als de echtscheiding haar opnieuw de weduwenstatus doet verkrijgen, die zij door het overlijden van een vorige echtgenoot had verkregen;

2. Ten aanzien van het recht op rustpensioen voor de uit de echt gescheiden echtgenote.

Dat artikel 8, laatste lid, van de wet van 12 juli 1957 « de Koning bevoegd maakt om het niet verplichte voordeel van de bij de wet ingestelde regeling uit te breiden tot gewezen bedienden evenals tot de echtgenoten van bedienden of van gewezen bedienden »;

Dat de Koning van die bevoegdheid gebruik heeft gemaakt toen hij in de artikelen 69 tot 74 van het koninklijk besluit van 30 juli 1957 de regelen en voorwaarden vaststelde voor het verlenen van rustpensioenen aan de uit de echt gescheiden vrouw;

Dat artikel 74 van evengenoemd koninklijk besluit, stellig en precies stelt dat de bepalingen van dit hoofdstuk niet van toepassing zijn « zo de echtscheiding vóór 1 juli 1957 werd uitgesproken »;

Dat appellante, die sedert 21 februari 1951 uit de echt is gescheiden, dus geen aanspraak kan maken op het rustpensioen dat voor de uit de echt gescheiden echtgenote is bepaald »;

Overwegende dat verzoekster de nietigverklaring van die beslissing vordert; dat zij de Hoge Commissie voor pensioenen in een eerste middel verwijt, niet te hebben geantwoord op het in conclusies aangevoerde middel als zou artikel 74 van het koninklijk besluit van 30 juli 1957 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden onwettig zijn in zover het degenen wier echtscheiding van vóór 1 juli 1957 dagtekent, uitsluit van de toepassing van hoofdstuk VIII;

Overwegende dat artikel 1 van de wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden bepaalt;

« Doel dezer wet is een regeling te treffen:

1e voor de rustpensioenen ten voordele van de werknemers die in België tewerkgesteld zijn geweest in uitvoering van een arbeidsovereenkomst voor bedienden;

2e voor de uitkeringen bij overlijden ten voordele van de weduwen der werknemers waarvan sprake sub 1e... »;

Overwegende dat artikel 8 van dezelfde wet de Koning bevoegdheid opdraagt om het voordeel van de wet te verruimen; dat de laatste twee alinea's bepalen:

« De Koning kan, volgens de modaliteiten die hij bepaalt, het genot van de bij deze wet ingevoerde regeling uitbreiden tot andere personen dan die beoogd in artikel 1, lid 1, alsook tot hun weduwen, met uitzondering evenwel van de personen onderworpen aan een pensioenregeling getroffen bij of krachtens een wet, bij een provinciaal reglement of door de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen.

Hij kan het niet verplichte voordeel van de bij deze wet ingestelde regeling uitbreiden tot gewezen bedienden evenals tot de echtgenoten van bedienden of van gewezen bedienden »;

Overwegende dat de Koning via hoofdstuk VIII van het koninklijk besluit van 30 juli 1957 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden, waarin de artikelen 64

tot 74 van dat reglement voorkomen, het voordeel van de wet ook aan uit de echt gescheiden vrouwen laat genieten onder voorwaarden die hij daarin bepaalt;

Overwegende dat zowel uit artikel 1 als uit artikel 8 van de wet blijkt, dat die bepalingen alleen gelden voor de regeling die de arbeiders en hun weduwen betreft; dat de Koning, toen hij in hoofdstuk VIII van het reglement het voordeel van de wet ook aan uit de echt gescheiden vrouwen verleende, buiten de bevoegdheid is getreden die hij aan artikel 8 ontleent; dat het onwettige hoofdstuk VIII van het algemeen reglement in geen van zijn bepalingen toepassing mag krijgen; dat verzoekster er dus geen belang bij heeft te betogen, dat de Commissie niet geantwoord had op haar middel als zou artikel 74 van het koninklijk besluit van 30 juli 1957 onwettig zijn in zover het degenen wier echtscheiding van vóór 1 juli 1957 dagtekent, uitsluit van de toepassing van hoofdstuk VIII;

Overwegende dat om dezelfde reden van de hand moet worden gewezen het tweede onderdeel van het tweede middel, waarin verzoekster betoogt « dat de wet de uit de echt gescheiden vrouw niet van het voordeel van het pensioen heeft uitgesloten, zodat de artikelen 65 tot 74 van het koninklijk besluit van 30 juli 1957 beperkende bepalingen zijn, die vanaf 1 juli 1957 toepassing vinden maar niet gelden voor echtscheidingen die van vóór die datum dagteken met het gevolg dat de vóór 1 juli 1957 uit de echt gescheiden vrouw zonder enige beperking in aanmerking moet komen voor het rustpensioen »;

Overwegende dat verzoekster in het eerste onderdeel van het tweede middel doet gelden, dat de Commissie aanneemt dat onder « echtgenote » ook de uit de echt gescheiden echtgenote moet worden verstaan in het laatste lid van artikel 8 van de wet en dat niet zo maar duidelijk is « waarom het voor de hand ligt » dat het geval van echtscheiding buiten de voorzieningen van artikel 16, vierde en vijfde lid, van de wet van 12 juli 1957 in verband met achtereenvolgende huwelijken zou moeten vallen »;

Overwegende dat artikel 15, § 1, van de wet van 12 juli 1957 bepaalt;

« Het overlevingspensioen gaat in op de eerste dag van de maand die volgt op de maand tijdens welke de echtgenoot overleden is, indien de aanvraag binnen de zes maanden, te rekenen vanaf de dag van overlijden, wordt ingediend... »

Het gaat evenwel ten vroegste in op de eerste dag van de maand die volgt op de maand tijdens welke de weduwe 45 jaar wordt »;

Overwegende dat de weduwe in de zin van artikel 15, met artikel 16 de enige twee bepalingen in de eerste afdeling van hoofdstuk III van de wet, de vrouw is wier man overleden is terwijl hij bediende of gewezen bediende was; dat het eerste onderdeel van het tweede middel in rechte faalt.

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 5 april 1967.

Voorzitter: M. Dellois.

Raadsheren: M. M. Sury en Screvens.

Advocaat-generaal: M. Dyckmans.

Advocaten: Mrs. Misselyn en Dieryck.

1. Handelszaak. — Inpandgeving. — Instituut sui generis. —
 2. Handelszaak. — Inpandgeving. — Voorwerp. — Door
 bestemming onroerende goederen.
 3. Voorrechten en hypotheeken. — Door bestemming on-
 roerende goederen. — Hypotheek. — Inpandgeving van
 de handelszaak. — Rang.

1. De inpandgeving van de handelszaak, zoals geregeld door de wet van 25 oktober 1919, gewijzigd door het K.B. nr. 282 van 30 maart 1936, wijkt grondig af van het pand van het B.W. en van het pand van de wet van 5 mei 1872. De bijzondere eigenschappen van deze zekerheidstelling hebben betrekking op de techniek van de inpandgeving, op de goederen die er het voorwerp kunnen van zijn, en op de pandhouders. De inpandgeving van de handelszaak maakt een instituut sui generis uit, een aan de handel eigen nieuwe zekerheid.

2. Het pand van de handelszaak kan goederen bevatten die krachtens art. 524 B.W. onroerend door bestemming zijn. Naast het begrip van erf met aanhorigheden (door bestemming onroerende goederen), heeft de wetgever een nieuw begrip in het leven geroepen, dat van de handelszaak, die een economische eenheid is, een productief geheel, dat het voorwerp kan zijn van een zekerheid, ook als het door bestemming onroerende goederen bevat.

3. Door de verplichte inschrijving zowel van de hypotheek als van de inpandgeving van de handelszaak op het hypotheekkantoor, weliswaar in verschillende registers, vindt de samenloop tussen de hypothecaire schuldeiser en de pandhoudende schuldeiser van de handelszaak op door bestemming onroerende goederen die tevens deel uitmaken van de handelszaak, een oplossing in een naar de datum van inschrijving bepaalde rangregeling.

Als er moeilijkheden rijzen doordat bij samenloop de door bestemming onroerende goederen, elementen van de handelszaak, ofwel samen met het erf ofwel samen met de handelszaak werden verkocht, kan een ventilatie van de verkoopprijs door schatting, het bedrag dat aan de betrokken schuldeisers toekomt, bepalen.

Faillissement van de N.V. Société Nouvelle Minerva
 t./ N.V. Kredietbank.

Overwegende dat het beroep, dat tijdig werd ingesteld ontvankelijk is;

Overwegende dat de N.V. « Société Nouvelle Minerva » op 20 maart 1958 in faillissement werd verklaard; dat haar onroerende goederen met een reeks hypotheeken bezwaard waren, o.m. een hypotheek in het voordeel van geïntimeerde ten bedrage van 4.500.000 fr. in hoofdsom, op het bevoegde hypotheekkantoor ingeschreven op 11 maart 1952; dat de gefailleerde vennootschap boven dien haar handelsfonds aan geïntimeerde in pand had gegeven tot zekerheid van een kredietopening in lopende rekening voor een bedrag van 50.000.00 fr. in hoofdsom; dat de pandakte op 3 mei 1952 op het eerste hypotheekkantoor te Antwerpen werd ingeschreven;

Overwegende dat de Rechtbank van koophandel te Antwerpen in haar vonnis dd. 6 april 1960 een betwisting ontstaan tussen de curatoren heeft beslecht; dat deze laatste inderdaad niet overeenkwamen nopens de wijze

van verwezenlijking van de industriële inrichting, die zich in de aan de gefailleerde toebehorende gebouwen bevond, en wel of de elementen van bedoelde inrichting als roerende goederen mochten verkocht worden dan wel als onroerende goederen door bestemming, met in dit laatste geval de verplichte naleving van artikels 564 en 565 van de faillissementswet; dat de Rechtbank in haar voormeld vonnis besliste dat de industriële inrichting onroerend was bij bestemming en als onroerend moest verkocht worden, doch dat de goederen welke ervan deel uitmaken als roerend mochten verkocht worden mits akkoord van alle hypothecaire schuldeisers of op grond van de daad van beheer te stellen door de curatoren nl. de roerendmaking, mogelijk na uitdoving van alle hypotheeken;

Overwegende dat de curatoren aldan in de maanden juni en juli 1960 tot de openbare verkoop van alle onroerende goederen overgingen; dat het lastenkohier voorzag dat « goederen in deze veiling begrepen, bestemd tot roerendmaking in hoofde van de koper, zullen, zoals hier uitdrukkelijk bedongen, hun onroerend karakter slechts verliezen nadat de toewijs onherroepelijk en definitief zal geworden zijn » en dat « hun koopprijs is zoals reeds hoger bepaald onderworpen aan de delegatie ten bate der hypothecaire schuldeisers »;

Overwegende dat uit de akte van minnelijke rangregeling dd. 20 mei 1961 blijkt dat een belangrijk deel « machines » niet aan kopers van onroerende goederen van natuur werden toegewezen; dat de netto-opbrengst van de alzo verkochte en roerend geworden machines de som van 13.246.902 fr. bedroeg, onverminderd een schuldverdering van de curatoren ten belope van 910.588 fr. tegen een in gebreke gebleven koper; dat na betaling van « het totaal der bevoorrechte en hypothecaire bevoorrechte verdelingen » een saldo van 14.071.206 fr. aan de curatoren werd uitgekeerd, hetzij meer dan voormelde netto-opbrengst van de afzonderlijk verkochte machines; dat in dezelfde akte voorbehoud gemaakt werd van alle rechten en voorrechten waarop geïntimeerde nog aanspraak kon maken uit hoofde van haar inschrijving op het handelsfonds;

Overwegende dat geïntimeerde, ingevolge een debiet-saldo van 3.783.529 fr. (waarde 1-7-1961) op voormelde kredietopening gewaarborgd door de inpandgeving van het handelsfonds, door exploit van 18 januari 1962 appellanten vóór de Rechtbank van koophandel te Antwerpen heeft gedagvaard;

Overwegende dat geïntimeerde in het beschikkend gedeelte van deze dagvaarding vooreerst de Rechtbank verzocht haar vonnis dd. 6 april 1960 te verklaren en te zeggen dat, tengevolge van de inpandstelling van het handelsfonds der gefailleerde vennootschap, het productie-apparaat, nl. de machines en bedrijfsoutillering, in het verpande handelsfonds zijn begrepen en voor zoveel als nodig roerend werden gemaakt, onder het enkel voorbehoud van de rechten van de hypothecaire schuldeisers van wie de verworven rechten door een latere daad van beschikking van hun schuldenaars niet kunnen geschaad worden;

Overwegende dat geïntimeerde geen partij was in het geding door voormeld vonnis beslecht; dat zij als pandhebbende schuldeisers waarvan de belangen strijdig zijn met deze van de massa, door curatoren niet wordt tegenwoordigd; dat bovendien de beschikkingen van bedoelde beslissing noch duister, noch dubbelzinnig, noch tegenstrijdig zijn, zodat er geen aanleiding bestond om dit vonnis te verklaren;

Overwegende dat geïntimeerde verder heeft gevorderd het verzet door derden, dat zij verklaarde tegen hetzelfde vonnis te vormen, ontvankelijk en gegrond te verklaren « in de mate waarin er geen rekening werd noch kon

worden gehouden met het wettelijke begrip van het handelsfonds dat alle bestanddelen bevat nodig of nuttig tot de uitbating van de nijverheid of de handel, alsmede en buitendien met de rechten en belangen van de pandhoudster die niet ter zake was vertegenwoordigd ;

Overwegende dat geïntimeerde geen belang heeft bij de intrekking van het vonnis van 6 april 1960, dat door de openbare verkoop, waarvan de geldigheid door haar niet wordt aangevallen, uitgevoerd werd ; dat, zoals hierboven aangeduid, de sommen voortkomende uit de afzonderlijke verkoop van een deel der « machines », alsook het saldo van de ganse verkoop, welke appellanten overhielden na betaling van de bevoorrchte en hypotheaire vorderingen, ruim voldoende zijn om het vonnis van 6 april 1960 aan geïntimeerde niet tegenstelbaar is, zodat zij gerechtigd is zonder meer de veroordeling van appellanten q.q. te vorderen om haar schuldvordering bij voorrang te betalen ; dat zij zulks trouwens ook deed in voormelde dagvaarding ;

Overwegende dat appellanten vooreerst voorhouden dat waar de pandgeving op handelsfonds slechts op roerende goederen kan dragen, deze goederen, die overeenkomstig artikel 524 van het burgerlijk wetboek door bestemming onroerend worden, geen deel van het pand kunnen uitmaken ;

Overwegende dat het pand op het handelsfonds, zoals ingericht door de wet van 25 oktober 1919 gewijzigd door het koninklijk besluit nr. 282 van 30 maart 1936, op grondige wijze afwijkt van de pandgeving van het burgerlijk wetboek en van deze van de wet van 5 mei 1872 ; dat de eerste rechter oordeelkundig onderstreept dat de bijzondere eigenschappen van deze zekerheidsstelling betrekking hebben op de techniek van de inpandgeving, op de goederen welke zij kan bevatten en op de pandhouders ; dat terecht door de rechtsleer wordt beweerd dat het pand op het handelsfonds een instituut « sui generis », een aan de handel eigen nieuwe zekerheid uitmaakt ;

dat het louter gebruik door de wetgever van het woord « pand » geenszins medebrengt dat hij hierdoor de goederen, onroerend door bestemming, uit bedoelde zekerheid heeft willen sluiten ;

Overwegende dat uit artikels 1 en 2 van de wet van 25 oktober 1919 blijkt dat de handelszaak, beschouwd als een geheel, in pand kan gegeven worden ; dat de componenten van de handelszaak, welke door de wet niet limitatief — behoudens wat de waarde van de in stock zijnde koopwaren betreft — worden aangeduid, o.m. het mobiliair van het magazijn en het gereedschap bevatten, goederen welke in de door artikel 524 van het burgerlijk wetboek gestelde voorwaarden onroerend door bestemming kunnen zijn ; dat de wetgever geen onderscheid maakt naargelang de uitbater van de handelszaak eigenaar is van het erf waarin hij zijn handel of nijverheid heeft gevestigd of slechts huurder ervan is ; dat terecht door geïntimeerde wordt gewezen op de inzichten van de wetgever van 1936, die in het verslag aan de Koning de wens uitdrukt dat de wet « op het gebied van kredietverlening aan de grootnijverheid en de groothandel » ook toepassing zal vinden

en op het feit dat de grootnijveraar of groothandelaar doorgaans eigenaar is van het erf waarin hij zijn bedrijvigheid uitoefent ; dat niet te betwisten valt dat het besproken instituut veel belang zou verliezen indien het gereedschap wegens zijn onroerendmaking door bestemming aan de zekerheid zou ontsnappen ; dat het standpunt van appellanten tot onzinnige gevolgen leidt o.m. waar de verdwijning van de zekerheid in een van zijn voornaamste elementen afhankelijk wordt gemaakt van de aankoop door de schuldenaar van het erf, waarin hij zijn nijverheid of handel uitbaat ; wanneer deze aankoop wellicht kon plaats grijpen dank zij fondsen hem door de geldschietster ter hand gesteld ;

Overwegende dat er geen enkele afdoende reden bestaat

om het gereedschap als eerder bestemd tot de dienst en de exploitatie van het erf dan wel als deel uitmakend van het handelsfonds te beschouwen ; dat naast het begrip van erf met aanhorigheden (onroerende goederen door bestemming) er door de wetgever een nieuw begrip in het leven werd geroepen, dit van handelsfonds, hetzij een economische eenheid, een productief geheel, dat zoals het erf het voorwerp van een zekerheid kan worden ; dat zelfs indien de vroegere wetgeving (artikel 524 van het burgerlijk wetboek en artikel 45 - 2 - 2e al. van de hypotheaire wet) met de latere onverenigbaar moest blijken, men de voorkeur aan deze laatste zou moeten geven, te weten de wet op de pandgeving van het handelsfonds, die de laatste wil van de wetgever uitdrukt ;

Overwegende echter dat dank zij de verplichte inschrijving zowel van de hypotheek als van de pandgeving van het handelsfonds op het hypotheekkantoor — weliswaar in onderscheidene registers — de samenloop tussen de hypotheaire en pandhebbende schuldeisers op de onroerende goederen door bestemming welke tevens deel uitmaken van het handelsfonds een met beide voormelde begrippen verenigbare oplossing vindt in een naar de datum van inschrijving bepaalde rangregeling ; dat met andere woorden de besproken goederen slechts tot zekerheid (hypotheek of pand op handelsfonds) zullen dienen dan in zover de schuldenaar op een wettelijk openbaar gemaakte wijze hun zekerheidswaarde niet heeft uitgeput ;

Overwegende dat bedoelde oplossing voorzeker moeilijkheden zal vertonen, waar bij voormelde samenloop de onroerende goederen door bestemming, elementen van het handelsfonds, nu eens samen met het erf dan weer met het handelsfonds worden verkocht ; dat deze moeilijkheden echter niet onoverkomelijk zijn, daar een ventilatie van de verkoopprijs door schatting het bedrag, dat aan de betrokkene schuldeisers toekomt, kan bepalen ;

Overwegende dat ter zake dergelijke verrichting overbodig is ; dat de inschrijving van de pandakte plaats greep na de eerste hypotheaire inschrijving in het voordeel van zelfde geïntimeerde genomen, die echter haar rang afstond ten bate van twee latere hypotheaire inschrijvingen van de N.V. « Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid » ; dat de drie volgende wettige inschrijvingen schuldvorderingen van rechtstreekse belastingen dekken, terwijl appellanten op 29 maart 1958 een inschrijving ten bedrage van 20.000.000 fr. in het voordeel van de massa der schuldeisers namen ; dat de bevoorrechte vorderingen (kosten van de verkoop, rangregeling, verdeling enz.) en de hypotheaire vorderingen, behalve deze van de massa, volledig betaald werden ; dat de verkoopprijs van een deel der « machines », onroerend door bestemming, die afzonderlijk verkocht werden, gekend is en de pignoratieve schuldvordering van geïntimeerde volledig kan dekken ; dat het saldo van de totale verkoopprijs (onroerende goederen en afzonderlijk verkochte « machines »), aan de curatoren door de aangestelde notarissen overhandigd, dan ook eerst tot vereffening van bedoelde schuldvordering zal besteed worden, de inschrijving ten voordele van de massa van latere datum zijnde dan deze van de pandakte ;

Overwegende dat appellanten tevergeefs de inzichten van de partijen bij het sluiten van de overeenkomst inroepen ; dat zij ten onrechte beweren dat ten tijde van deze overeenkomst algemeen erkend werd dat het pand op handelsfonds zich tot de onroerende goederen door bestemming niet kon uitstrekken met het gevolg dat partijen deze algemeen gangbare overtuiging moesten delen ; dat in werkelijkheid reeds vóór 1952 een belangrijk deel van de rechtsleer tegen de rechtspraak van het Franse Hof van cassatie opkwam, terwijl ons hoogste Hof het vraagstuk nooit had beslecht ; dat men uit de toenmalige staat van de rechtswetenschap geenszins kan afleiden dat

partijen de machines, onroerend door bestemming, als elementen van de verleende zekerheid hebben geweerd ;

Overwegende dat men zulks evenmin kan afleiden uit de bewoordingen van de overeenkomst ; dat het pand droeg op « le fonds de commerce décrit ci-après, tel que ce gage est organisé par la loi du 25 octobre 1919 et les Arrêtés Royaux subséquents, fonds de commerce, comprenant la fabrication d'automobiles exploité sous l'enseigne « Minerva » dans l'immeuble situé à Edegem et Mortsels, y compris tous les effets et droits mobiliers, nuls exceptés ni réservés, que la S.A. « Société Nouvelle Minerva » use pour l'exercice de son commerce, notamment l'enseigne, la clientèle, y compris, le cas échéant, le bénéfice des stipulations de non concurrence ;

le matériel et l'outillage comprenant... (volgt een lijst van circa 140 machines)

et en général, tout ce qui sert à l'exploitation du dit fonds... » ;

Overwegende dat geïntimeerde ingevolge haar hypothecaire inschrijving dd. 11 maart 1952 op de gronden en gebouwen van de vennootschap Minerva wel moest weten dat de uitrusting en gereedschap, alsmede alles wat diende tot uitbating van het handelsfonds, onroerende goederen door bestemming waren ; dat de schuldenaars zulks klaarblijkelijk veneens wisten ; dat men dan ook zou moeten besluiten, indien men het standpunt van appellanten bijtreedt, dat in de bedoeling van partijen de inpandgeving van bedoelde goederen geen zin had en geen uitwerking kon hebben ; dat zulks indruist tegen een redelijke verklaring (artikel 1157 van het burgerlijk wetboek) van het kontrakt, dat geen maand na voormelde hypothecaire inschrijving gesloten werd ; dat de inpandgeving in voormelde bewoordingen, kort na de hypotheekstelling, precies het bewijs levert dat partijen wel de bedoeling hadden de uitrusting en gereedschap, onroerend door bestemming, ook in het pand te begrijpen ; dat de hypotheek tot zekerheid van een hoofdsom van 4.500.000 fr. gesteld werd, terwijl het pand op handelsfonds een kredietopening tot beloop van 50.000 fr. in hoofdsom moet waarborgen, hetgeen nog wijst op het belang van geïntimeerde de besproken goederen in het pand op te nemen ;

Overwegende dat de zinsnede « y compris tous les effets et droits mobiliers », die niet uit haar verband mag gerukt worden, geenszins toelaat te besluiten dat partijen hieronder ook « le matériel et l'outillage comprenant... » et en général, tout ce qui sert à l'exploitation du dit fonds » beoogden, die zij wisten onroerend door bestemming te zijn ;

Overwegende dat appellanten weliswaar voorhouden dat de in de pandovereenkomst opgesomde machines en werktuigen deze van de « Oude Minerva » (een vorige vennootschap aan dewelke de gefailleerde is opgevolgd) zijn, die « ontmanteld » waren en in de boeken vermeld onder de benaming « Ancien Matériel et Outillage » ; dat het nadien aangekochte materiaal tot op het ogenblik van de overeenkomst er niet in vermeld staat ;

Overwegende dat indien bedoelde machines en werktuigen werkelijk ontmanteld waren, hetgeen door geïntimeerde niet schijnt te worden betwist, er tot hun roerend making zou moeten besloten worden vermits zij niet meer tot de dienst en de exploitatie van het erf werden bestemd ; dat men echter in dit geval best begrijpt dat slechts deze machines en werktuigen het voorwerp van een uitdrukkelijke vermelding hebben gemaakt, omdat zij niet meer in het produktieproces werden gewikkeld en, ontmanteld zijnde, des te gemakkelijker van de hand konden gedaan worden ;

Overwegende in ieder geval dat waar de overeenkomst bepaalt dat het pand op het handelsfond « comprenant la fabrication d'automobiles » draagt en dat in het algemeen alles wat tot de exploitatie van dit fonds dient in de zeker-

heid begrepen is, men uit de uitdrukkelijke vermelding in de akte van een deel der machines niet mag afleiden dat deze welke alzo niet vermeld werden uit het pand waren gesloten, des te meer dat artikel 2 van de wet voorziet dat het gereedschap « behoudens strijdig beding » in het pand begrepen is ;

Overwegende dat de opwerping van appellanten gesteund op de gebruikte woorden « matériel et outillage », welke de « machines » zouden uitsluiten, geen steek houdt ; dat zij, trouwens, zelf beweren dat de lange lijst die op deze woorden volgt de « oude machines » van de N.V. Minerva opsomt ;

Overwegende dat het feit dat het door geïntimeerde verleende krediet niet aangewend werd tot de aankoop van de nieuwe machines ondoeltreffend is ; dat de handelszaak een geheel uitmaakt, waarvan de elementen zich in de tijd kunnen wijzigen, groeien of verminderen ; dat haar aangroeiingen deel uitmaken van het pand, ongeacht de oorsprong der gelden welke hiertoe gediend hebben ;

Overwegende dat appellanten het bedrag van de door geïntimeerde gevorderde sommen niet betwisten ;

Om deze redenen,

Het Hof,

gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan ;

gehoord het eensluidend advies van de heer Advokaat-generaal Dykmans, in openbare terechtzitting gegeven ;

alle andere en strijdige besluiten verwerpende, ontvangt het beroep ;

Doet het bestreden vonnis te niet doch slechts in zover het impliciet uitspraak deed bij wijze van verklaringen van het vonnis dd. 6 april 1960 en het derden-verzet ongegrond verklaarde ;

Wijzigende, verklaart de eis tot verklaring van voormeld vonnis en het derden-verzet niet ontvankelijk ;

Bevestigt het bestreden vonnis voor gans het overige ; Verwijst appellanten q.q. in al de gedingkosten.

NOOT : Kan de outillage beschouwd worden als een onderdeel van de in pand gegeven handelszaak, wanneer ze o.m. bestaat uit machines die overeenkomstig art. 524 B.W. moeten geacht worden onroerend door bestemming te zijn ?

Vorenstaand arrest bevestigt het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen van 13 juni 1962 (P.A. 1963, 52) en antwoordt affirmatief op deze omstreden vraag.

Het Hof van Cassatie van Frankrijk huldigt de tegenovergestelde opvatting en steunt daarvoor op de bewoordingen van de wet : *gage du fonds de commerce*. Daar slechts roerende goederen in pand kunnen worden gegeven (art. 2072 B.W.), worden alle door bestemming onroerende goederen uit de inpandgeving van de handelszaak uitgesloten (Cass. Req., 20 januari 1913, S. 1920-1-33 ; Req. 28 juli 1937, D.H. 1937, 534 ; Cass. Civ., 27 juni 1944, D.H. 1944-5-93).

Deze mening wordt gedeeld door de Rechtbank van Koophandel te Brussel in haar vonnis van 30 maart 1955 (Rev. Faill., 21e jaargang, 75). Verg. Kooph. Brussel, 24 april 1958, Jur. Comm. Brux., 1959, 222.

Men kan moeilijk de inpandgeving van een handelszaak, die een universaliteit vormt, gelijkstellen met die van een bepaald voorwerp. De eerste betreft een universaliteit in feite, en de inbezitneming door de pandhoudende schuldeiser wordt niet eens vereist (zie de kritische noot van A. Wahl, Sirey, 1920-1-33).

Men kan evenmin aan de handelszaak de samenstellende

delen onttrekken, met name die welke vereist zijn voor « la puissance de production qui caractérise l'ensemble » (Van Ginderachter, nr. 93). Dit moet leiden tot de verdwijning van de handelszaak (Fredericq, *Traité*, II, nr. 39).

De opvatting, dat alles wat nodig is voor de exploitatie van een bedrijf in bepaalde gebouwen in se als onroerend goed te beschouwen is, is verouderd. Zij beantwoordt niet, althans niet meer, aan de economische werkelijkheid.

De exploitatie wordt hoe langer hoe meer als zelfstandig beschouwd, zelfs in het landbouwbedrijf (Savatier, *Rev. Trim. Dr. civ.*, 1958, 2).

Indien men kunstmatig de voor de exploitatie vereiste uitrusting aan de bodem blijft hechten, wordt de bedoeling van de wetgever, die door de inpandgeving van de handelszaak de kredietmogelijkheden van de grootindustrie wil vergroten (verslag aan de Koning dat het K.B. nr. 282 van 30 maart 1936 voorafgaat), dode letter. « Le fonds qui revendique ses éléments essentiels doit l'emporter sur l'immeuble qui ne réclame que ses accessoires » (Limpens, *Rev. prat. not.*, 1952, 297).

In ons land heeft de rechtsleer hoe langer hoe meer begrip getoond voor de gaafheid van de handelszaak, waarbij de outillage behoort.

De wet van 25 oktober 1919 vermeldt de outillage als begrepen in de handelszaak en dit zonder beperking (Pirret, *Rev. crit. jur. b.*, 1957, 236).

Houden staan dat men door de door de wetgever gebruikte term « inpandgeving » gebonden is, terwijl de traditionele bestanddelen van het pand ten deze niet vereist zijn (geïndividualiseerd voorwerp, bezitnemings), lijkt op woordspeling (Heenen, *Rev. crit. jur. belge* 1964, 28).

Reeds in 1924 gewaagde Cambron van « une véritable hypothèque immobilière ». In 1935 werden door Thuysbaert de onlogische gevolgen van de immobilisatie ten koste van de eenheid van de handelszaak op overtuigende wijze aangetoond (Fonds de commerce et clientèle civile en droit fiscal, blz. 215 e.v.).

De onroerende goederen waarin de outillage en de machines zijn geplaatst, kunnen worden bezwaard met hypotheek, terwijl de handelszaak waarbij die machines behoren kan verpand worden. Dan ontstaat een conflict tussen de hypotheccaire schuldeiser en de pandhoudende schuldeiser van de handelszaak. Het moet worden opgelost in het voordeel van de eerst ingeschreven schuldeiser. Prior tempore, potior jure (Cambron, nr. 172). Limpens verdedigde op overtuigende wijze deze opvatting (*Rev. prat. not.*, 1952 blz. 289 e.v.).

Een deel van de Belgische rechtspraak oordeelt dat de inpandgeving van de handelszaak de roerende goederen onttrekt aan de immobilisatie door bestemming (Rb. Brussel, 21 maart 1956, J.T. 1957, 570; Hof Luik, 4 juni 1963, *Rev. crit. jur. belge*, 1964, 16; Verviers, 26 oktober 1963, *Jur. Liège*, 1963-64, 124).

Een meer genuanceerde stelling, aanvaard door de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen (13 juni 1962, P.A. 1963, 52) en bevestigd door vorenstaand arrest, behoudt de mogelijkheid van de dubbele bestemming, enerzijds in het belang van het onroerend goed (art. 524 B.W. en art. 45 hypotheekwet) en anderzijds in het belang van de handelszaak (wet van 25 oktober 1919), zodat in geval van conflict voorrang dient verleend te worden aan de eerst ingeschreven schuldeiser.

Een duidelijk overzicht van de rechtsleer en rechtspraak vindt men in de studie van Heenen, *Rev. crit. jur. belge*, 1964, 16. Heenen komt tot het besluit dat de outillage niet uit de handelszaak kan worden gesloten wanneer ze valt onder toepassing van art. 524 B.W. zonder de bedoeling van de wetgever te negeren (Verslag aan de Koning over het K.B. nr. 382 van 30 maart 1936).

Het arrest treedt deze zienswijze bij en is zoals het vonnis waartegen beroep voortreffelijk gemotiveerd.

Het economisch belang van deze rechtspraak is groot. Hierdoor wordt de bedoeling van de wetgever van 1936, aan de grote nijverheid de mogelijkheid geboden kredieten te bekomen en zekerheden te stellen in verhouding tot de volledige inrichting en uitrusting van het bedrijf.

De aanvaarde oplossing vormt geen enkele bedreiging voor het hypotheccair krediet, aangezien een dubbele opzoeking bij de hypotheekbewaarders van het arrondissement waar het onroerend goed is gelegen en van het arrondissement waar de handelszaak is gevestigd, volstaat om volledig ingelicht te zijn.

A. Dieryck.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 3 februari 1967.

Voorzitter: M. Verougstraete.

Raadsheren: M.M. Beeckman en Le Fevere de Ten Hove.

1e Advocaat-generaal: M. Vanhoudt.

Advocaten: Mrs. Martens en Mestrum.

Overeenkomst. — Gezagsverhouding. — Contract tussen chirurg en mutualiteit. — Geen dienstcontract. — Contractueel bedongen opzeggingstermijn. — Art. 1134 B.W.

Constateerend dat tussen een dokter en een mutualiteit overeengekomen is dat de dokter drie maal per week in de lokalen van de mutualiteit spreekuur zou hebben onder zijn persoonlijke verantwoordelijkheid, dat hij thuis spreekuur mocht hebben, maar nergens elders, dat hij medezeggenschap had in de aanstelling van het personeel, dat de inrichting van de lokalen en de terbeschikkingstelling van meubelen en apparaten in gemeen overleg zou geschieden, dat het ereloon bepaald werd op basis van het tarief van de R.V.Z.I. maar de dokter hiervan 40% afstond aan de tegenpartij voor haar prestaties, en dat elke partij aan de overeenkomst een einde kon maken met een voorafgaande kennisgeving van een maand, beslist het Hof dat er tussen partijen geen dienstcontract bestond, maar een aannemingscontract dat beheerst wordt door art. 1134 B.W.

Nu de mutualiteit de contractuele opzegging heeft gegeven en, op staande voet afziende van zijn diensten, aan de dokter een bedrag heeft betaald, overeenstemmend met het hoogste bedrag dat hem voor een maand werd betaald, behoort het de rechter niet de werkelijk geleden schade te onderzoeken.

Rerum Novarum t./ De Coster.

Gezien de stukken waaronder de uitgifte van de 4de scheidsrechterlijke beslissing op 11 juni 1965 getroffen door de provinciale raad van de Orde der Geneesheren van Oost-Vlaanderen, uitvoerbaar verklaard bij bevel dd. 16 juni 1965 van de heer Charles Van Hove, voorzitter der rechtbank van eerste aanleg te Gent;

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld;

Overwegende dat dokter De Coster de betaling vervolgt van een opzeggingsvergoeding van 750.000 frank;

Overwegende dat op 1 mei 1962, dokter De Coster met de v.z.w. « Rerum Novarum » een overeenkomst gesloten heeft waarbij een opzeggingstermijn voorzien wordt van een maand na een aangetekend schrijven; dat geïntimeerde voorhoudt dat dit beding nietig en van generlei

waarde is en dat de opzeggingvergoeding dient bepaald overeenkomstig art. 35 van de wet op het bedienendencontract;

Overwegende dat het behoort vooreerst de rechtsverhouding tussen partijen nader te onderzoeken;

Overwegende dat in de voormelde overeenkomst o.m. bedongen werd dat Dr. De Coster een spreekuur voor kleine heelkunde aanvaardt waar te nemen in de lokaliteiten van «Rerum Novarum», Hoogstraat te Gent — drie in totaal per week of zelfs mits zijn afwezigheid tien dagen op voorhand te laten kennen — onder zijn persoonlijke medische en burgerlijke verantwoordelijkheid;

dat hij tevens aanvaardt geen andere spreekuur of welkdanig geneeskundig kabinet te zullen waarnemen behalve te zijnen huize of wat daarmee gelijk staat; dat «Rerum Novarum» zijnerzijds zich verbindt de strikte naleving van het medisch beroepsgeheim te eerbiedigen of te doen eerbiedigen;

de lokaliteiten, de apparaten en de meubelen ter beschikking te stellen welke nodig zijn voor een degelijke en wetenschappelijke uitrusting van bedoelde lokaliteiten, dit alles in de praktijk vast te stellen in gezamenlijk overleg door het beheer van Rerum Novarum en dokter De Coster;

niemand (assistent, verpleegster, of laborante) aan te stellen tegen de uitdrukkelijke wil in van dokter De Coster;

dat voor de geneeskundige prestaties aan Dr. De Coster een ereloon «toegekend wordt op basis van het tarief van het R.V.Z.I. waarop aan Rerum Novarum wegens haar prestaties een percent afgestaan wordt tussen partijen overeen te komen en in het contract bepaald op 40%;

dat verder bedongen werd dat de overeenkomst door elke partij kan opgezegd worden mits een voorafgaande kennisgeving van een maand bij aangetekend schrijven Overwegende dat uit het geheel van voormelde overeenkomst blijkt dat geen band van ondergeschiktheid tussen partijen bestaan heeft;

dat «Rerum Novarum» geen richtlijnen aan Dr. De Coster te geven heeft;

Overwegende integendeel dat de bedingen betreffende de prestaties van Dr. De Coster: drie uren per week met mogelijkheid van niet aanwezig te zijn, behoud van privaat cliënteel,

— de wijze waarop hij remunerereerd wordt een gedeelte van zijn ereloon aan «Rerum Novarum» afstaat wegens de prestaties van deze laatste;

— zijn medezeggenschap in de aanduiding van het personeel;

— De prestaties van «Rerum Novarum» aangaande de localiteiten, de apparaten, de meubelen, in gemeen overleg met Dr. De Coster vast te stellen;

— de mogelijkheid te allen tijde eenzijdig opzegging te geven mits een voorafgaande kennisgeving van een maand...

erop wijzen dat tussen partijen geen «dienstcontract» gesloten werd vallende onder de toepassing van de sociale wetten, die trouwens niet vernoemd worden, maar wel een aannemingscontract beheerst door art. 1134 B.W., hetgeen bijzonder gerechtvaardigd is in een contract waar het vertrouwen de hoofdrol speelt;

Overwegende dat de opzeggingstermijn uitdrukkelijk door partijen bepaald werd op een maand;

dat appellante derhalve regelmatig van de diensten van geïntimeerde afgezien heeft vanaf 1 december 1962 en zulks ter kennis bracht bij aangetekend schrijven van 26 oktober 1962;

Overwegende dat voor de maand november 1962, appellante een vergoeding betaald heeft van 21.900 fr., zijnde een bedrag overeenstemmend met het hoogste be-

drag aan ereloon in de loop van 1962 aan Dr. De Coster voor een maand uitbetaald; dat deze vergoeding billijk en rechtmatig voorkomt;

Overwegende dat wanneer de duur van de opzegging bij overeenkomst bepaald wordt het de rechter niet behoort de werkelijk geleden schade te onderzoeken; dat hij niet vermag zijn eigen raming in de plaats van deze van partijen te stellen;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15-6-1935:

Ontvangt het beroep, verklaart het gegrond,

Dienvolgens doet de bestreden scheidsrechterlijke beslissing te niet en doende hetgeen de scheidsrechters hadden behoren te doen: zegt dat de overeenkomst van 1 mei 1962 geen dienstcontract uitmaakt;

Ontzegt de oorspronkelijke vordering als ongegrond;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen.

NOOT: Zie de bestreden sententie van de Provinciale Raad van de Orde der Geneesheren van Oost-Vlaanderen van 11 juni 1965 in R.W. 1965-66, 254.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN

9 december 1966.

Voorzitter: M. Driessen.

Rechters: M.M. Toppet en Vandeplas.

Advocaten: Mrs. Jagenau en Thoné.

Vermogensverschuiving zonder oorzaak. — Arbeidsongeval. — Vergoeding voor dezelfde schade tweemaal betaald. — Door verzekeraar van de dader van het ongeval. — Door arbeidsongevallenverzekeraar. — Eerste verzekeraar nogmaals verplicht om aan de tweede te betalen.

Een arbeider, slachtoffer van een door een derde veroorzaakt arbeidsongeval, ontving tweemaal betaling van dezelfde schadevergoeding: enerzijds van de verzekeraar van de derde op grond van het gemene recht, anderzijds van de verzekeraar van zijn werkgever op grond van de arbeidsongevallenvet. Deze laatste verzekeraar, die voordien over de gemeenrechtelijke regeling niet was ingelicht, bekwam als gesubrogeerd in de rechten van de arbeider, ten laste van de verzekeraar van de derde terugbetaling van de door hem aan de arbeider betaalde bedragen.

De arbeider heeft blijk gegeven van kwade trouw door tweemaal dezelfde vergoeding op te eisen en te innen. Een dergelijke handelwijze is in zijn hoofdte een verrijking in strijd met een wet van openbare orde, verrijking die een verarming in hoofdte van de verzekeraar van de derde tot gevolg had. Op grond van de vermogensverschuiving zonder oorzaak dient hij deze verzekeraar de ontvangen vergoeding terug te betalen.

N.V. Belgische Lloyd t./Kerkhofs.

Gezien de stukken van het geding en meer bepaald de inleidende dagvaarding van gerechtsdeurwaarder J. Geuens te Tongeren dd. 22 december 1965 die ertoe

strekt verweerder te horen veroordelen in betaling van een bedrag van 20.305 fr.;

Retroacten.

Overwegende dat verweerder op 28 juli 1961 te Lanaken betrokken was in een verkeersongeval waarvoor zekere Geraerts, verzekerde van aanlegster, door arrest van het Hof van beroep te Luik dd. 13 juni 1963 voor 2/3 aansprakelijk gesteld werd;

Overwegende dat het Hof aan verweerder, toenmalige burgerlijke partij een voorschot toekende van 10.000 fr. en Dokter Stas als deskundige aanstelde;

Overwegende dat verweerder nadien door arrest van 10 september 1964, ten gronde, buiten andere vergoedingen 2/3 van 25.000 fr. ten titel van stoffelijke schade, bekomen heeft;

Overwegende dat aanlegster tengevolge van dit arrest de aan verweerder toegewezen sommen heeft uitbetaald;

Overwegende dat de debatten voor het Hof op 18 juni 1964 gesloten werden terwijl het arrest zelf, slechts op 10 september 1964 is tussengekomen;

Overwegende dat het ongeval voor verweerder tevens een arbeidsongeval uitmaakte;

Dat verweerder, die in gemeen recht zijn schade voor het Hof vorderde, op 26 juni 1964, dus 8 dagen na de behandeling voor het Hof, met de OMOB, wetsverzekeraar van zijn patroon, P.V. van akkoord ondertekende voor de Heer Vrederechter van Mechelen a/Maas;

Overwegende dat verweerder geen gewag maakte bij die gelegenheid van het feit dat hij in gemeen recht zijn schade reeds voor het Hof vorderde;

Overwegende dat hij aldus tweemaal vergoed werd voor de geleden materiële schade;

Overwegende dat de O.M.O.B. die verweerder te goeder trouw de forfaitaire vergoedingen in zake arbeidsongevallen uitbetaalde, als gesubrogeerd in de rechten van verweerder, door vonnis van deze rechtbank dd. 18 juni 1965 ten laste van aanlegster terugbetaling bekam van de door haar aan verweerder betaalde bedragen;

Ten gronde.

Overwegende dat verweerder thans beweert dat hij in gemeen recht vergoeding voor zijn stoffelijke schade bekam terwijl de wetsverzekeraar niet zijn stoffelijke maar zijn materiële schade heeft vergoed;

Overwegende dat dergelijke spitsvondigheden niet opgaan gezien de stoffelijke of de materiële vergoedingen in casu betrekking hebben op dezelfde schade;

Overwegende dat verweerder blijk heeft gegeven van kwade trouw door tweemaal dezelfde vergoeding op te eisen en deze te innen;

Overwegende dat dergelijke handelwijze in hoofde van verweerder een verrijking daarstelt, verrijking die een verarming in hoofde van aanlegster voor gevolg had;

Overwegende dat deze verrijking voortspruit uit een oorzaak strijdig met de wet, gezien de wetgeving inzake arbeidsongevallen, die van openbare orde is, bepaalt dat het slachtoffer van een ongeval dat tevens een arbeidsongeval is, recht heeft op:

1. de totaliteit van de vergoedingen in gemeen recht (art. 19 al. 3);
2. in geen geval mag het slachtoffer minder ontvangen dan de forfaitaire vergoedingen (art. 19 al. 7);
3. het slachtoffer mag nooit meer ontvangen dan de hoogste van deze twee bedragen: de vergoedingen volgens gemeen recht of die forfaitaire vergoedingen (art. 19 al. 4 en 7 gecombineerd);
4. binnen de grenzen van de forfaitaire vergoedingen, draagt de patroon het risico van de insolventie van de derde (art. 19 al. 5 en 6);

Overwegende dat in casu alle voorwaarden aanwezig zijn om op grond van de verrijking zonder oorzaak de eis van aanlegster ontvankelijk en gegrond te verklaren;

Gezien artt. 2, 30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen:

De Rechtbank, statuerende op tegenspraak, alle andere en strijdige besluiten van de hand wijzend veroordeelt verweerder om te betalen aan aanlegster de som van 20305 fr. samen met de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE.

Derde Kamer. — 16 december 1966.

Voorzitter: M. Marijns.

Openbaar Ministerie: M. Schockaert.

Advokaten: Mrs Devroe (Antwerpen) — de Coninck van Noyen en Moreels.

Verzekeringen. — Mutualiteitsverzekering. — Subrogatie. — Begrip. — Gevolgen.

Krachtens art. 70 § 2 van de wet van 9 augustus 1963 op de Z.I.V. mogen de prestaties, door de leden van de mutualiteit genoten, niet samen vallen met de schade-loosstelling voortvloeiende uit het gemeen recht of enige andere speciale wetgeving.

De verzekeringsinstelling treedt rechtens in de plaats van de rechthebbende voor de prestaties door hem ontvangen.

Waar bij een vorig vonnis de derde slechts voor vijftig procent verantwoordelijk werd gesteld voor de schade, en vastgesteld wordt dat de mutualiteit een bedrag heeft uitgekeerd ten titel van prestaties voor loonverlies van meer dan vijftig procent van dit loonverlies, dient deze derde het volledig bedrag van de vergoeding, dat hij voor loonverlies verschuldigd is, uit te betalen aan de mutualiteit bij uitsluiting van het slachtoffer, dat reeds door de mutualiteit werd betaald.

De Landsbond der Christelijke Mutualiteiten t./ N.V. De Brusselse Maatschappij en Brondeel L. en Brondeel A.

Overwegende dat genaamde Van Reckem Paul, verzekerde burgerlijke verantwoordelijkheid van eerste verweerder, op 16 juni 1963 te Schellebelle, een auto-ongeval veroorzaakte, waarbij tweede en derde verweerders, verzekerden tegen ziekte en invaliditeit van aanlegger, zwaar gewond werden, doch ingevolge vonnis dezer Rechtbank dd. 25 september 1964, dat door partijen wordt aanvaard, mede voor de helft verantwoordelijk werden verklaard;

Overwegende dat aanlegger naar luid van de termen van zijn exploit van rechtsingang, aangevuld door zijn dd. 25 november 1966 betekende besluiten, ten gevolge van bedoeld ongeval aan of ten voordele van tweede verweerder 86.444 fr. en aan of ten voordele van derde verweerder 101.910 fr. heeft uitgekeerd;

Dat hij in de termen van zelfde voormelde besluiten eveneens vraagt de door hem in de oorspronkelijke dagvaarding begane missing nopens de namen van tweede en derde verweerders te herstellen en te akteren en te horen zeggen voor recht dat zijn vordering in gemeenverklaring Brondeel Léopold en Alfons betreft, in plaats van de eerderlijk vermelde Blondeel Léopold en Alfons;

Dat zijn vordering er aldus uiteindelijk toe strekt eerste verweerster te horen veroordelen tot betaling ener som groot in principaal 85.733 fr. en het tussen te komen vonnis gemeen te horen verklaren aan tweede en derde verweerders;

Dat hij zijn eis steunt op de wettelijke en conventionele subrogatie welke hij bezit in de rechten van tweede en derde verweerders;

Dat hij tot staving zijner vordering nog aanvoert dat, in de mate dat zijn uitkeringen aan primaire vergoedingen meer dan 50 % van het loon van beide slachtoffers zouden bedragen, eerste verweerster in elk geval dient veroordeeld tot betalen van dat bedrag dat 50 % van hun loon zou uitmaken;

Overwegende dat eerste verweerster de vordering van aanlegger niet betwist;

Dat tweede en derde verweerders niet zo zeer de door aanlegger gevorderde bedragen als zodanig betwisten, maar wel het beginsel der subrogatie, waarop aanlegger zich steunt en dit hoofdzakelijk in zijn omvang;

Dat zij namelijk vooropzetten dat aanlegger door het ontvangen der som groot 61.274 fr. berekend naar rato van 50 % ingevolge hun gehalveerde aansprakelijkheid, zijn in de plaatsstelling volledig heeft uitgeput, en hij in geen geval nog een aanspraak kan doen gelden op hetgeen dient uitbetaald aan het slachtoffer, omdat het loon hoger is dan de primaire en invaliditeitsvergoedingen, welke worden uitgekeerd door aanlegger;

Overwegende dat de door aanlegger teruggevorderde som bestaat uit 50 % van 37.940 fr. geneeskundige kosten door eiser als ziekte-verzekeraar aan tweede en derde verweerders betaald, hetzij 18.970 fr., en uit 50 % van de 247.220 fr. loonverlies van tweede en derde verweerders, hetzij 123.605 fr. verminderd met de reeds terugbetaalde 56.842 fr. tot 66.763 fr.

Overwegende dat naar luid van art. 70 par. 2 der wet van 9 augustus 1963 op de ziekte- en invaliditeitsverzekering de door tweede en derde verweerders vanwege aanlegger genoten prestaties niet samen mogen verleend met de schadeloosstelling voortvloeiende uit het gemeen recht of uit enige andere speciale wetgeving;

Dat gemelde prestaties ten laste zijn van de ziekte-verzekering in zover voor de door die wetgeving gedekte schade niet werkelijk schadeloosstelling is verleend;

Dat weliswaar de rechthebbenden sommen moeten ontvangen, welke minstens het bedrag der verzekeringsprestaties evenaren;

Dat evenwel de verzekeringsinstelling, in casu aanlegger rechtens in de plaats treedt van de rechthebbende;

Overwegende dat tweede en derde verweerders nog inroepen dat zij hun rechten tegenover eerste verweerster behouden tot beloop van het bedrag der schade dat hun niet door aanlegger werd uitbetaald met subrogatie, en dat er geen cumul bestaat, daar zij minder dan 100 % van hun werkelijke schade zullen vergoed zien;

Overwegende dat desaanstaande dient opgemerkt dat voormelde deficitaire schadeloosstelling van tweede en derde verweerders vreemd is aan aanlegger, doch haar oorsprong vindt in hun uit gemeen recht ter zake voortvloeiende gedeelde verantwoordelijkheid;

Overwegende dat bij in de plaatsstelling overeenkomstig art. 1252 B.W. de schuldeiser (in casu tweede en derde verweerders) in geval van gedeeltelijke betaling, zijn rechten, voor wat hem nog verschuldigd blijft, wel bij voorkeur kan uitoefenen boven degene van wie hij slechts een gedeeltelijke betaling bekomen heeft;

Overwegende nochtans dat, zoals voorzeggd, bij vonnis dd. 25 september 1964 de schuldvordering van tweede en derde verweerders tegen eerste verweerster bepaald werd op 50 % van hun schade;

Overwegende dat aanlegger door meer dan 50 % hunner schade aan tweede en derde verweerder te betalen met recht van in de plaatsstelling, hen in feite betaalde in hun hoedanigheid van schuldeisers van eerste verweerster;

Dat er aldus volledige betaling plaats had en tweede en derde verweerders geen rechten meer hadden uit te oefenen tegen eerste verweerster op grond van art. 1252 B.W.;

Dat derhalve de vordering van aanlegger gegrond voorkomt;

Om die redenen,

De Rechtbank,

gehoord in openbare terechtzitting de Heer Jozef Schockaert, Substituut-krijgsauditeur te velde, afgevaardigd tot Substituut Prokureur des Konings alhier bij M.B. dd. 18-11-1964 (Belgisch Staatsblad dd. 21-11-1964) in zijn eensluidend advies, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, veroordeelt eerste verweerster tot betaling aan aanlegger, ten titel van schadeloosstelling, de som groot 85.733 fr., te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf de datum zijner voorschotten tot 30-8-'65, datum der inleidende dagvaarding en met de gerechtelijke intresten vanaf laatstgemelde datum;

Veroordeelt eerste verweerster tevens tot de kosten;

Verklaart onderhavig vonnis gemeen aan tweede en derde verweerders, genaamden Brondeel Leopold en Brondeel Alfons;

Verklaart tenslotte deze beslissing uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling uitgezonderd wat de kosten betreft;

NOOT: Zie het artikel van Mr. J. Devroe over dezelfde stof, dat verscheen in het nummer 35 van het R.W. kol. 1697 vlg.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

7e Kamer. — 15 maart 1967.

Voorzitter: M. Van Dijk.

Referendaris: M. Verdoodt.

Advocaten: Mrs. L. J. Martens (Gent), R. De Smet, R. Sacré en J. Dupuis.

- Verzekeringen. — Brandverzekering. — Verzekeraar, die schade betaalt, treedt in rechten van verzekerde. — Vordering van verzekeraar tegen derde, die z.i. voor de schade aansprakelijk is. — Ontvankelijk.**
- Rechtspleging. — Adagium «Nul ne plaide par procureur». — Toepassingsvoorwaarden.**
- Aansprakelijkheid. — A. Aansprakelijkheid van aan-
nemer. — Opslagplaats van ontvlambare vloeistoffen op een bouwwerf. — Inbreuken op het «Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming». — Brand in gezegde opslagruimte. — Artikels 1382 en 1383 B.W. — Aansprakelijkheid van ondernemer bij gemis aan bewijs van fout van derde. — B. Artikel 1384 B.W. — Fout van personeel. — Aansprakelijkheid van patroon. — Benzineplas. — Gebrekkige zaak. — Dubbel vermoeden lastens bewaker. — Aansprakelijkheid van deze laatste. — C. Schepping, zonder noodzakelijkheid, van een gevaarlijke feitelijke toestand. — Op zichzelf een onvoorzichtigheid. — Aansprakelijkheid van de dader. — D. Fout van onvoorzichtigheid of nalatigheid. — Geen aansprakelijkheid in geval van onvoorzienbaar-**

heid der schade. — Schade veroorzaakt door twee fouten, waarvan de ene de noodzakelijke oorzaak van de andere is en, anderzijds, een abnormaal en onvoorzienbaar karakter vertoont ten opzichte van de dader der andere fout. — Deze laatste kan zich op overmacht beroepen.

4. Interpretatie der wet. — Verschil tussen Nederlandse en Franse tekst van voormeld Algemeen Reglement. — Wil van de wetgever. — Bescherming van de arbeiders. — Hoogste bescherming biedende tekst geniet voorkeur.

1. Inzake brandverzekeringen, treedt de verzekeraar die de schade heeft betaald — krachtens artikel 22 der wet van 11 juni 1874 — in de rechten van de verzekerde tegenover derden ter zake van die schade, zodat de vordering, ingespannen door gezegde verzekeraar tegen de derde die hij voor de schade aansprakelijk acht, ontvankelijk is.

2. Het adagium « Nul ne plaide par procureur » — volgens hetwelk de enkele vermelding, in de procedure, van de identiteit van de mandataris niet volstaat — kan niet worden ingeroepen, wanneer de volmachtgever in het geding inleidend exploit is vermeld als eiser en in dezen persoonlijke naam de veroordeling der gedaagde partij te zijnen gunste wordt gevorderd.

Inderdaad, geen enkel beginsel der rechtspleging verhindert een vordering bij volmacht in te leiden, op voorwaarde dat ook de eenzelvigheid van de volmachtgever in de procedure weze aangeduid en er geen inbreuk op de wet noch bedrieglijke benadeling van de rechten der derden worde gepleegd.

3. A. Een aannemer die — bij het aanleggen, middenin een bouwwerf waar dagelijks honderden arbeiders werkzaam zijn, van een opslagplaats van ontvlambare vloeistoffen, benzinebussen en stoffen welke gemakkelijk brandbaar of ontvlambaar zijn — flagrante inbreuken pleegt op meerdere artikelen van het « Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming », is — op grond van artikelen 1382 en 1383 B.W. — aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door een in gezegde opslagruimte uitgebroken brand, waarvan niet is bewezen dat hij door de fout van een derde is ontstaan.

B. De ondernemer is, daarenboven, ook aansprakelijk op grond van artikel 1384, alinea 1, B.W., enerzijds, in zijn hoedanigheid van bewaker van een gebrekkige zaak en, anderzijds, omdat gezegde brand is ontstaan ten gevolge van het vuur vatten van een benzineplas, dewelke zich in voormelde opslagplaats op de grond heeft gevormd ingevolge een fout begaan door zijn werklieden bij het overgieten van benzine — fout waarvoor hij persoonlijk aansprakelijk is.

Inderdaad, zo benzine voor motoren niet als een in se gebrekkige zaak mag worden bestempeld, is het heel anders gesteld wanneer ze in open lucht en zonder enige bescherming wordt gelaten, zodat ze — ingevolge haar alsdan abnormale situatie — gebrekkig en gevaarlijk wordt.

Indien, bijgevolg, de aannemer er niet in slaagt het dubbel vermoeden (dat tegen hem bestaat in zijn hoedanigheid van bewaker van een gebrekkige zaak die schade veroorzaakt), hetzij het bestaan van een fout in zijn hoofd, als bewaker, en het oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade, om te werpen, is hij — krachtens voormeld artikel 1384, toepasselijk op alle om het even welke lichamelijke zaken — aansprakelijk voor de schade, om een gebrekkige zaak — de benzineplas, die de brand en de schade veroorzaakte — onder zijn bewaking, hetzij in de door hem aangelegde opslagplaats, te hebben gehad.

C. Bovendien is al wie wordt genoodzaakt een gevaarlijke feitelijke toestand te scheppen, verplicht bij-

zondere voorzorgsmaatregelen te treffen, verplichting die zich, derhalve, des te meer opdringt ingeval het gevaar zonder noodzakelijkheid wordt geschapen, zodat — desgevallend — het enkel feit van de schepping van deze gevaarlijke toestand — zelfs zo zekere voorzorgen worden genomen — een onvoorzichtigheid is, die — op grond van artikelen 1382 en vlg. B.W. — de aansprakelijkheid van de dader tot gevolg heeft.

D. Zelfs indien de aannemer bewees, dat een vuursplinter — voortkomende van een door een werkman van een andere aannemer op een hogergelegen verdieping uitgevoerd laswerk — de benzineplas vuur deed vatten en dat deze lasser een fout beging met vonken te verwekken zonder deze op te vangen, zou hij noch die arbeider noch, bijgevolg, dezes patroon aansprakelijk kunnen stellen.

De fout van onvoorzichtigheid of nalatigheid is immers, op het plan der burgerlijke aansprakelijkheid, gekenschetst door het voorzien of de voorzienbaarheid van de schade, zodat de dader van de fout voor de door hem verwekte schade slechts aansprakelijk is zo hij heeft kunnen voorzien, dat zijn onvoorzichtigheid van aard was de schade te verwekken, of zo hij — als een normaal voorzichtig en bezonnen persoon optredend — zulks heeft moeten voorzien. M.a.w., wie de schadelijke daad verricht, begaat slechts een onvoorzichtigheid — wege hij aansprakelijk kan zijn — zo hij de schade moest voorkomen en de nodige maatregelen treffen om ze te voorkomen.

Daarenboven, zo twee fouten worden begaan, waarvan de ene tot gevolg heeft dat de andere schade aanricht, en indien één dezer fouten, enerzijds, de noodzakelijke oorzaak van de andere is en, anderzijds, een abnormaal en onvoorzienbaar karakter vertoont ten opzichte van de dader dier fout, kan deze laatste zich op overmacht beroepen, draagt hij geen enkele aansprakelijkheid en is hij van elke verplichting tot herstel der schade ontheven, herstel dat uitsluitend op de dader der andere fout rust.

4. Krachtens artikel 7 der wet van 31-5-1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen, worden « eventuele verschillen tussen de Nederlandse en de Franse tekst opgelost naar de wil van de wetgever, die bepaald wordt volgens de gewone interpretatie en zonder dat aan de ene tekst de voorkeur wordt gegeven boven de andere ».

De wil van de wetgever, bij het uitvaardigen van het « Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming », klaarblijkelijk de bescherming der arbeiders zijnde, volgt hieruit dat — in de geest van de wetgever — ingeval van verschil tussen de Nederlandse en de Franse tekst van gezegd Reglement, deze die de hoogste bescherming biedt onbetwistbaar de voorkeur moet genieten.

B.. t./ D..; F.. t./D.. en B..; D.. en N.. t./B..

Gezien: 1) in zake nr. 6567 van dhr. B., tegen de N.V. D., het geboekt exploit van rechtsingang, gedagtekend van 14-10-1965; 2) in de vordering nr. 10.095 der N.V. F., tegen de N.V. D. en dhr. B., de geboekte exploiten van aanmaning-dagvaarding, gedagtekend van 2 en 3-12-1965; 3) in de eis nr. 15.595 van de N.V. D. en de verzekeringsmaatschappij N., tegen dhr. B., het geboekt exploit van dagvaarding d.d. 16-2-1966;

Gezien de door de gedingvoerende partijen genomen zittingsconclusiën, evenals de bijkomende besluiten van partij B.;

Overwegende dat de eis nr. 6567 er, in hoofddorde, toe strekt de N.V. D. te doen veroordelen tot betaling aan

dhr. B. van de som van 794.295 fr. ter vergoeding van de door deze laatste opgelopen schade ingevolge de brand die zich op 1-12-1964 rond 13.10 uur voordeed in blok C van het « Administratief Centrum » toebehorend aan de Belgische Staat en gelegen in de de Lignestraat te Brussel, brand, waarvoor eiser gezegde vennootschap aansprakelijk stelt ;

Overwegende dat de tweede vordering er, hoofdzakelijk, toe streeft de N.V. D.. en dhr. B.. — hoofdelijk of, ten allerminste, in solidum en ieder voor het geheel, hetzij de ene bij gebreke aan de andere — te doen veroordelen om aan de N.V. F.. de sommen van 314.408 en 18.864 frank te betalen, ter vergoeding van de aan deze laatste, ingevolge voormelde brand, veroorzaakte schade ;

Overwegende dat de eis nr. 15.595 er, in hoofdorde, toe strekt dhr. B.. te doen veroordelen tot betaling 1) aan de N.V. D.. van de sommen van 1.608.003 en 500.000 frank (onder aftrek van de som van één miljoen frank, haar op 23-3-1965 door tweede eiseres voorgeschoten) ; 2) aan de Amerikaanse verzekeringsmaatschappij N.. — vertegenwoordigd door de Belgische A.. — van de som van 1.000.000 frank ;

Overwegende dat de drie eisen — tot vergoeding der door hetzelfde ongeval veroorzaakte schade strekkende — klaarblijkelijk verknocht zijn en het past ze als dusdanig te voegen en door één en hetzelfde vonnis te beslechten, voeging die trouwens door alle partijen wordt aangevraagd ;

Overwegende dat de N.V. D.. ten belope van 11.000.000 frank tegen brandongevallen is verzekerd bij de vennootschap N., dewelke haar op 23-3-1965 een som van één miljoen frank uitbetaalde, zodat gezegde verzekeraar — krachtens artikel 22 der wet van 11 juni 1874 — in de rechten van de verzekerde treedt en derhalve zijn lasten partij B.. ingespanssen vordering ontvankelijk is ;

Overwegende dat de eis nr. 15.595 van de Amerikaanse vennootschap N.. wordt ingespanssen door de Belgische N.V. A., dewelke eerstgenoemde alhier vertegenwoordigt krachtens authentieke volmacht d.d. 16-9-1948 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 5-11-1948 ;

Dat echter de volmachtgever in dit gedinginleidend exploit is vermeld als eiser en dan ook in dezes persoonlijke naam de veroordeling van partij B.. te zijnen gunste wordt gevorderd, zodat het adagium « Nul ne plaide par procureur » — volgens hetwelk de enkele vermelding van de identiteit van de mandataris in de procedure niet volstaat — ter zake niet kan worden ingeroepen ;

Dat immers geen enkel beginsel der rechtspleging verhindert een vordering bij volmacht in te leiden, op voorwaarde dat — zoals ter zake — ook de eenzelveheid van de volmachtgever in de rechtspleging weze aangeduid en er geen inbreuk op de wet noch bedrieglijke benadeling van de rechten der derden worde gepleegd, zodat de vordering nr. 15.595 onbetwistbaar ontvankelijk is ;

Overwegende dat — volgens het verslag van gerechtelijke deskundige Ir. F. Moerman en de gerechtelijke en administratieve onderzoeken — de volgende feitelijke omstandigheden, waarin kwestieuze brand zich heeft voorgedaan, als vaststaand kunnen worden beschouwd : 1) een buis, vertikaal van uit de kelder naar de hogere verdiepingen opstijgende, in een grote open sleuf waarin gecolorifugeerde luchtkokers in eterniet waren opgesteld, was op de tweede verdieping over een hoogte van ca. 40 cm. onderbroken ; 2) een werkman van partij B.. — door de Belgische Staat gelast met de centrale verwarming en de luchtconditionering — moest, bij middel van een autogeënlasser, in die opening een stuk buis tussen de twee bestaande buisstukken inlassen ; 3) daaronder — hetzij op peil « 12 m. 60 » — had de N.V. D.. — als hoofdaannemer gelast met de ruwbouw van het « Centrum » —

een opslagplaats ingericht waar zich, onder ander gerief en gereedschappen, één vol olievat en — op één meter van hogervermelde open sleuf — minstens één benzinevat — bestemd voor de aan partij D.. toebehorende elevators en betonmolens — en drie rollen « roofing » bevonden ; 4) een werkman van partij D.. plaatste het benzinevat op deze rollen, het omkantelende om een bus te vullen, stortte een beetje benzine op de vloer, benzine die, zich verspreidende, een kleine plas vormde ; 5) deze laatste schoot in brand, de rollen « roofing » vatten vuur, het benzinevat kwam tot ontploffing en zo breidde het vuur zich dan verder uit ; 6) toen de benzineplas in brand schoot, poogden twee werklieden van partij D.. het vuur met water te doven (zie desk. versl., blz. Br. 32-G26 en vgl.) ;

Overwegende dat bij de op verzoek van de expert gedane proef — tijdens dewelke de lasser der firma B., precies hetzelfde werk als ten tijde van de brand uitvoerde — geen enkele vuursplinter doorheen de open sleuf van de tweede verdieping op de begane grond is gevallen, hetgeen de ongerijmdheid aantoonde van de veronderstelling als zou de benzineplas vuur hebben gevat door een gloeiende sprank, voortkomende van het op de hogergelegen verdieping « 20,70 m. » uitgevoerd laswerk ;

Dat overigens deze hypothese enkel en alleen is gesteund op een bewering van werklieden van partij D., verklaring die vanzelfsprekend met het meeste voorbehoud dient te worden beschouwd, vermits deze arbeiders er het grootste belang bij hebben de door hen verkondigde thesise te zien aanvaarden ;

Dat bovendien — wat toch zeer opvallend is — tijdens het door de administratie ingesteld onderzoek noch de genaamde Van Achter, Max — werkman in dienst van partij D.. en juist op 1-12-1964 met de verdeling der benzine ter plaatse belast —, noch zijn werkleider Nobels Paul, van het vallen van gensters als oorzaak van de brand gewaagden (cfr. administratief verslag) ;

Overwegende, ten andere, dat zelfs moest het a posteriori bewezen zijn — quod non — dat sprankels tot op de begane grond konden vallen, men zich niettemin zou kunnen afvragen of zulks op de dag van de brand werkelijk het geval is geweest ;

Dat partij D.. dan ook niet is gerechtigd zo maar te beweren, dat de aansprakelijkheid van partij B. uit artikel 519 S.W.B. zou voortvloeien, vermits het ontstaan van de brand ingevolge het neervallen van een vuursprank geenszins is bewezen ;

Overwegende, trouwens, dat noch een fout van de lasser van partij B., noch het vereist oorzakelijk verband bewezen zijn en dat het — daarenboven — volstrekt niet is uitgesloten, dat de brand door een onvoorzichtigheid van een roker onder het personeel van partij D.. zelf zou zijn veroorzaakt ;

Dat, weliswaar, de expert de veronderstelling als zou het vuur door een brandende sigaret of een lucifer zijn ontstaan, als « onwaarschijnlijk » bestempelt, want — zegt hij — « de benzine brandt ogenblikkelijk en de persoon die bij onachtzaamheid een lucifer in nabijgelegen benzine zou werpen, zou zelf brandwonden oplopen (z. verslag blz. Br. 35-G30) ;

Dat echter — wat de deskundige helemaal uit het oog schijnt te verliezen — de dader van de onvoorzichtigheid best een brandende sigaret op zekere afstand op de plas heeft kunnen werpen, zonder aldus enige brandwonde op te lopen ;

Overwegende dat men zich dan ook tevergeefs afvraagt waarom de expert — niettegenstaande het door voormelde proef geleverd bewijs — toch de mogelijkheid van het vallen van splinters niet formeel uitsluit en er zich toe beperkt te oordelen, dat zulks « heel moeilijk » kan worden aangenomen ;

Overwegende dat hij er echter aan toevoegt, dat zo « een vuursplinter *werkelijk* in de benzineplas neerviel en de brand verwekte, die ramp moet worden toegeschreven aan een *louter en buitengewoon toeval*, dat slechts uitzonderlijk kan voorkomen en dat *niemand kan voorzien* »; dat z.i. de lasser des te min aansprakelijk is daar « men niet kan solderen... zonder splinters te verwekken » en « het haast onmogelijk is al die splinters op te vangen, b.v. op een plaat of op een andere manier (z. verslag, blz. Br. 35-G30) »;

Overwegende, bijgevolg, dat zelfs indien een gloeiende vuursplinter de benzineplas vuur deed vatten — wat niet bewezen is — en zo — tegen het formeel advies van de expert in — de lasser van de partij B.. toch een fout beging met vonken te verwekken zonder deze op te vangen, die arbeider zelfs dan niet aansprakelijk zou kunnen worden gesteld;

Dat, inderdaad, de fout van onvoorzichtigheid of nalatigheid op het plan der burgerlijke aansprakelijkheid is gekenschetst door het voorzien of de voorzienbaarheid van de schade, zodat de dader van de fout voor de door hem verwekte schade slechts aansprakelijk is, zo hij heeft kunnen voorzien dat zijn onvoorzichtigheid van aard was de schade te verwekken, of zo hij — als een normaal voorzichtig en bezonnen persoon optredend — zulks heeft moeten voorzien;

Dat wie de schadelijke daad verricht slechts een onvoorzichtigheid begaat, waarvoor hij aansprakelijk kan zijn, zo hij de schade moest voorzien en de nodige maatregelen treffen om ze te voorkomen (cfr. Cass., 12-11-1951, Pas., 1952 I-129) ;

Overwegende dat ter zake niemand kon voorzien — zelfs volgens de expert — dat een vuursplinter van op de tweede verdieping kon vallen en de begane grond bereiken en dat, anderzijds, de lasser zich nog minder kon en moest verwachten aan de aanwezigheid van een benzineplas te wijten aan een onvoorzichtigheid van het personeel van partij D..;

Overwegende, daarenboven, dat zo twee fouten worden begaan, waarvan de ene tot gevolg heeft dat de andere schade aanricht, en indien één dezer fouten — zoals in casu — een *abnormaal* en *onvoorzienbaar* karakter vertoont ten opzichte van de dader van de andere fout, deze laatste (ter zake partij B..) zich op *overmacht* kan beroepen (cfr. Dalcq, d. II, nr. 2569; Savatier, d. II, nr. 450) ;

Overwegende dat dan ook, in deze omstandigheden, niet wordt ingezien op grond waarvan enige aansprakelijkheid van partij B.. zon kunnen worden weerhouden;

Overwegende dat partij D.. daarentegen — bij het aanleggen van een opslagplaats van ontvlambare vloeistoffen, benzinebussen en stoffen die gemakkelijk brandbaar of ontvlambaar zijn — flagrante inbreuken op artikels 575, 577, 578, 579, 581 en 582 van het « Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming » heeft gepleegd;

Dat ze inderdaad — in strijd met de voorschriften van gezegde artikels — deze opslagplaats aanlegde op de tweede verdieping — hetzij middenin één der grootste bouwwerven van het land — in een daartoe niet speciaal en uitsluitend bestemd, noch ingericht, noch geventileerd, noch beschermd, open lokaal, in de onmiddellijke nabijheid en niet afgezonderd van een tot magazijn aangewende plaats (cfr. P. V. nr. 1736F d.d. 1-12-1964 der 4de politieafdeling van Brussel) ;

Overwegende dat het ter zake wel degelijk gaat om een opslaglokaal in de zin van het K.B. van 11.2.1946, vermits de gerechtelijke expert zelf het herhaaldelijk over een opslagplaats heeft (zie rapp., blz. Br. 32-G27) en, daarenboven, de verklaring van een metser der firma D.. aanvaardt (blz. Br. 33-G28) als zou de opslagplaats nooit meer dan twee of drie benzinevaten (van 200 liter elk, volgens de eigen verklaring van werkleider Nobels der gezegde

firma) tegelijk zou hebben bevat, wat toch ruimschoots de kwalificatie van opslagplaats, zoals door de wetgever bedoeld, rechtvaardigt, wetgever die — in artikel I van het K.B. van 5 maart 1964 « tot wijziging van het Algemeen Reglement voor de arbeidsbescherming wat de ontvlambare vloeistoffen betreft » — al opslagplaatsen van vijftig liter aan voormelde reglementering onderwerpt;

Overwegende dat de fout van partij D.. nog wordt verzwaaard door de plaatsing van licht ontvlambare producten (zoals benzine, olie en roofingrollen) *juist vóór de open sleuf*, hetzij blootgesteld aan brandgevaar ingevolge een gebeurlijke onvoorzichtigheid van een zich op één der hogere verdiepingen bevindende roker;

Overwegende dat gezegde firma zich trouwens — helaas na kwestieuze brand — zozeer rekenschap van haar fout heeft gegeven, dat ze nadien de stapelplaats *in open lucht*, buiten de werf, heeft aangelegd (z. verslag, blz. Br. 33 G28) ;

Dat er zich ten andere — zoals door de expert bij een zijner laatste bezoeken werd vastgesteld — in deze laatste stapelplaats een *tiental benzinevaten* bevonden, zodat zich soms in *kwestieuze stapelruimte* ook niet meer dan drie benzinevaten — zoals door het personeel van partij D.. toegegeven — bevonden;

Overwegende, anderzijds, dat het feit — hetwelk trouwens uit niets blijkt en enkel voortvloeit uit de beweringen van partij D.. personeel — als zouden er, ten tijde van brand, niet meer dan drie of vier liter in het benzinevat, dat ontploft is, overgebleven zijn, aan de overtredingen en fouten van partij D.. volstrekt niets afdoet;

Overwegende dat deze laatste — om te pogen aan te tonen, dat het opslaan door haar van ontvlambare vloeistoffen noch aan een administratieve vergunning noch aan voormelde reglementaire voorschriften onderworpen zou zijn geweest — verkeerdelijk meent zich te kunnen beroepen op de Franse tekst van artikel I van het voormeld K.B. van 5-3-1964;

Dat enerzijds — luidens de Nederlandse tekst van gezegd artikel I — aan kwestige reglementering zijn onderworpen o.a.: 1° de opslagplaatsen van 50 tot 500 liter en die van meer dan 500 liter van ontvlambare vloeistoffen waarvan het *ontvlammingspunt* lager of gelijk is aan 21°C; 2° de opslagplaatsen van 500 tot 5.000 liter en die van meer dan 5.000 liter van ontvlambare vloeistoffen waarvan het *ontvlammingspunt* hoger is dan 21°C maar 50°C niet overtreft;

Dat anderzijds in de Franse tekst van hetzelfde artikel, de in de Nederlandse tekst gebruikte uitdrukking *ontvlammingspunt* vervangen is door « *Point d'éclair* » (flikkerpunt) ;

Dat partij D.. zich beroept op het door partij B.. voorgesteld advies van ingenieur Dombrecht, volgens hetwelk het *flikkerpunt* voor de benzine 50°C is en het *ontvlammingspunt* 7°C, zodat ze meent hieruit te mogen afleiden dat — overeenkomstig voormelde Franse tekst — de door haar aangelegde stapelplaats slechts aan voormelde reglementaire bepalingen onderworpen zou zijn geweest vanaf 500 liter, hoeveelheid benzine die — volgens haar — nooit op haar werf voorhanden was;

Overwegende dat — hoe betreurenswaardig ook de onplettendheid van de wetgever voor zo'n belangrijke aangelegenheid weze — deze tekstfout nochtans niet belet de thesis van de partij D.. zowel in rechte als in feite te weerleggen;

Dat inderdaad — krachtens artikel 7 der wet van 31-5-1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen — « eventuele verschillen tussen de Nederlandse en de Franse tekst worden opgelost naar de wil van de wetgever, die bepaald wordt vol-

gens de gewone interpretatie en zonder dat aan de ene tekst de voorkeur wordt gegeven boven de andere » ;

Dat de wil van de wetgever, bij het uitvaardigen van kwestige reglementering, klaarblijkelijk de bescherming van de arbeiders was, zodat — in de geest van de werkggever — de tekst die de hoogste bescherming biedt onbetwistbaar de voorkeur moet genieten en, derhalve, een opslagruimte van 50 liter benzine voor motoren onbetwistbaar aan een administratieve vergunning is ondergeschikt (vergel. betreffende de interpretatie van de wil van de wetgever: Cass., 18-12-1939, Pas., 1939 I.525; Cass., 27-3-1950, Pass., 1950 I.536) ;

Dat, daarenboven, kwestieuze opslagplaats in feite soms drie benzinevaten van 200 liter elk bevatte (zie supra), zodat — zelfs indien de Franse tekst van voormeld artikel I de wil van de wetgever weergaf, quod non — partij D., alleszins in overtreding is geweest ;

Overwegende, ten andere, dat zelfs zo er geen inbreuken op hogervermelde reglementering hadden bestaan, partij D., niettemin nog aansprakelijk zou zijn om een gevaarlijke feitelijke toestand, zonder enige noodzakelijkheid, te hebben geschapen, met — bij het overgieten — een benzineplas te hebben laten liggen — benzineplas die vuur kon vatten bij de minste onvoorzichtigheid van om het even welke arbeider (sigaret, lucifer) — zulks op een reusachtige bouwwerf waar dagelijks honderden arbeiders werkzaam zijn, naast een voor eenieder zichtbare, open sleuf en waar op hogere verdiepingen arbeiders tewerkgesteld waren, die van deze omstandigheid onkundig werden gelaten ;

Overwegende dat — wat niet uit het oog mag worden verloren — de brand enkel is kunnen ontstaan ingevolge die gevaarlijke geschapen toestand door partij D., en dat — zo de expert verklaart er zich niet te kunnen over verwonderen, dat een kleine hoeveelheid benzine op de grond wordt verspreid bij het overgieten, en er zich toe beperkt het « spijtig » te vinden « dat de werkmans die benzine niet weggenomen of met zand heeft gedempt » (z. rapport, blz. Br. 36-31) — de rechtbank, daarentegen, een gans andere mening is toegedaan ;

Overwegende, bovendien, dat — wat dient te worden onderstreept — het personeel van partij D., de dubbele fout beging met de rollen « roofing » niet onmiddellijk, bij de vorming van de plas, te verwijderen en, vooral, toen deze plas vuur vatte, met er water op te gieten, het zekerste middel om het vuur te doen uitbreiden, zodat men zelfs zou kunnen beweren dat de brand — zonder deze bijkomende onvoorzichtigheden — zich tot de benzineplas zou hebben beperkt ;

Overwegende dat alwie wordt genoodzaakt een gevaarlijke feitelijke toestand te scheppen, verplicht is bijzondere voorzorgsmaatregelen te treffen ; dat deze verplichting zich, derhalve, des te meer opdringt ingeval — zoals in casu — het gevaar zonder noodzakelijkheid werd geschapen, zodat — desgevallend — het enkel feit van de schepping van deze voor derden gevaarlijke toestand — zelfs zo zekere voorzorgen worden genomen, quod non ter zake, wel integendeel — een onvoorzichtigheid is, die de aansprakelijkheid van de dader tot gevolg heeft (cfr. Cass., 15-1-1953, Pas., 1953 I.331) ;

Overwegende, anderzijds, dat — zelfs bij gemis aan inbreuken op voormelde reglementering en in de hypothese dat het bewezen ware, quod non : 1) dat de benzineplas in brand zou zijn geschoten door een gloeiende genster, voortkomende van het door een arbeider van partij B., uitgevoerd laswerk ; 2) dat deze val van een genster noodzakelijkerwijze een fout in hoofde van gezegde lasser zou zijn — de schade twee oorzaken zou hebben : enerzijds, een fout van partij D., en, anderzijds, een fout van partij B. ;

Dat nochtans deze laatste fout kwestieuze schade slechts kon veroorzaken ingevolge de initiale fout begaan door

partij D., met de benzineplas te laten liggen, m.a.w. de fout van partij D., zou desgevallend de noodzakelijke oorzaak zijn van deze van partij B., dewelke, derhalve, overmacht kunnende invoeren, geen enkele aansprakelijkheid zou dragen en van elke verplichting tot herstel der schade zou ontheven zijn, herstel dat uitsluitend op de dader der eerste fout, hetzij partij D., zou rusten (cfr. de rechtspraak van het Hof van Cassatie aangehaald door Dalcq, II, nrs 2538, 2749 en vlg. en 2787) ;

Overwegende dat partij D., daarenboven, aansprakelijk is — krachtens artikel 1384, alinea I, B.W., toepasselijk op alle om het even welke lichamelijke zaken — om een gebrekkige zaak, hetzij de benzineplas, die de brand en de schade veroorzaakte, onder haar bewaking — hetzij in haar opslagplaats — te hebben gehad ;

Dat, inderdaad, zo de benzine voor motoren niet als een intens gebrekkige zaak mag worden bestempeld, het heel anders is gesteld wanneer ze in open lucht en zonder enige bescherming wordt gelaten, zodat ze — ingevolge haar alsdan abnormale situatie — gebrekkig en gevaarlijk wordt (vergel. Cass., 25-3-1920, Pas., 1920 I.110) ;

Dat partij B., derhalve, geniet van een — door partij D., niet omgeworpen — dubbel vermoeden, hetzij het bestaan van een fout van de bewaker en het oorzakelijk verband tussen deze fout en de schade ;

Overwegende dat in deze omstandigheden partijen D., — op grond van artikels 1382 tot en met 1384 B.W. — de algehele aansprakelijkheid voor kwestieus ongeval draagt ;

Overwegende dat het bedrag der door partijen B. en F. gevorderde schadevergoeding door de expertise en de neergelegde stukken ten volle is verantwoord en, overigens, niet wordt betwist ;

Overwegende, dienvolgens, dat de vordering nr. 6567 volkomen gegrond is, terwijl de eis nr. 10.095 het enkel is lastens partij D., en dat, daarentegen, de vordering nr. 15.595 van alle grond is ontbloot ;

Overwegende, tenslotte, dat partij B., — bij wedereis in de vordering nr. 15.595 — vraagt de vennootschap N., hoofdelijk, de ene bij gebreke aan de andere, zoniet in solidum — te veroordelen als verzekeraars van partij D., haar de som van 794.295 frank te betalen ;

Dat partij B., echter — zowel in conclusiën als ter zitting — heeft nagelaten de juridische grond en natuur dezer vordering te preciseren, terwijl de twee vennootschappen wier veroordeling wordt gevorderd — en waarvan de tweede zelfs de verzekeraar van partij D., niet is — hieromtrent evenmin hebben geconcludeerd en haar houding bepaald ;

Dat dan ook — teneinde de tegensprekelijke uitleg van partijen desaangaande te aanhoren — de heropening der debatten zich opdringt ;

Om deze redenen, de rechtbank ;

Gelet op artikels 4 en volgende der wet van 15 juni 1935 ; Op tegenspraak beslissende en alle andere conclusiën als ongegrond verwerpende ;

Voegt als verknocht de drie op de algemene rol onder nummers 6.567, 10.095 en 15.595 ingeschreven vorderingen en door één en hetzelfde vonnis beslissende ;

Verklaart de vordering nr. 6567 ontvankelijk en gegrond ;

Veroordeelt dienvolgens de N.V. D., tot betaling aan eiser B., van de som van 794.295 frank, verhoogd met de vergoedende intresten sedert één december 1964 en tot op de datum der dagvaarding, de gerechtelijke intresten en de kosten dezer vordering, heden begroot op...

Zegt de eis nr. 10.095 ontvankelijk en gegrond lastens de N.V. D. ;

Veroordeelt dienvolgens laatstgenoemde vennootschap tot betaling aan de N.V. F., van de sommen van 314.000 fr.

22.008 frank en 17.292 frank en verhoogd met de gerechtelijke intresten;

Wijst het overige dezer vordering als ongegrond af en veroordeelt de N.V. D., tot de kosten van deze eis, heden begroot op...

Verklaart ontvankelijk, doch ongegrond de eis nr. 15.595:

Wijst hem als dusdanig af en legt de kosten ervan heden begroot op..., ten laste van de eisende vennootschappen;

En alvorens nopens de door partij B. gevormde wedereis recht te doen, beveelt de heropening der debatten, met voormelde doeleinden;

Verzendt te dien einde de zaak, wat gezegde tegeneis betreft, naar de openbare terechtzitting der 7de Kamer — zaal C — van woensdag 10 mei 1967, te 9 uur;

Behoudt de kosten dezer tegenvordering voor;

Verleent aan partij B., akte van haar voorbehoud voor alle toekomstige schade die ze mocht lijden, zo vanwege de N.V. D., als bij de afrekening harer werken met de Belgische Staat, alsmede van haar schatting van iedere eis — in elk zijner onderdelen en tegenover alle partijen — op meer dan 25.000 frank, wat aanleg en bevoegdheid betreft;

Verklaart dit vonnis, behoudens de verwijzing in de kosten, uitvoerbaar niettegenstaande hoger beroep en zonder borgstelling.

COMMISSIE VAN BEROEP

inzake Verplichte Ziekte- en Invaliditeitsverzekering

Tweede Nederlandstalige Kamer. — 30 januari 1967.

Voorzitter: Mr. Van Den Brulle.

Secretaris-Verslaggever: Mr. K. Girardin.

Verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering. — Begrafeniskosten.

De uitkering van de begrafenis-kosten, die voorzien is in de wetgeving op de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, is enkel verschuldigd indien de begrafenis rechtstreeks kosten veroorzaakt.

De weduwe van een verzekerde, die bij testament zijn stoffelijk overschot legateert aan een laboratorium van anatomie, heeft geen recht op de begrafenisuitkering.

F. t./N.B.L.M.

Overwegende dat tegen de beslissing, genomen door de Klachtencommissie van Gent op 7-11-1966, welke aan de partijen betekend werd op 23-11-1966, hoger beroep, werd ingesteld door Flament Olga, oorspronkelijk eiseres op 25-11-1966;

Gezien de kennisgevingen aan de partijen, bij aangekend schrijven verzonden op 29-12-1966, waarbij aan hen medegedeeld werd dat de zaak geplaatst werd op de rol van de zitting van 16-1-1967;

Gezien het aangetekend schrijven dd. 18-1-1967 waarbij aan de partijen werd medegedeeld dat de uitspraak van de beslissing vastgesteld werd op 30-1-1967;

Gezien de oproeping van de Tweede Nederlandstalige Kamer alsmede van de afgevaardigde van de Minister van Sociale Voorzorg bij deze kamer voor de openbare terechtzittingen van 16-1-1967 en 30-1-1967;

Gezien deze kamer op 16-1-1967 de zaak in beraad hield en de uitspraak van de beslissing vaststelde op 30-1-1967;

Gehoord het verslag over de zaak door de secretaris-verslaggever;

Gehoord het advies van de heer Elst, afgevaardigde van de Minister van Sociale Voorzorg;

Overwegende dat het hoger beroep van oorspronkelijk eiseres voldoet aan de voorwaarden van ontvankelijkheid gesteld bij art. 284 van het koninklijk besluit van 4-11-1963;

Overwegende dat oorspronkelijk eiseres op 26-9-1966 bij de Klachtencommissie een geschil aanhangig maakte, gerezen ingevolge de beslissing genomen door de verzekeringsinstelling, in toepassing der artt. 45 par. 2 en 61 der wet van 9-8-1963, houdende weigering der uitkering voor begrafenis-kosten daar het stoffelijk overschot van wijlen haar echtgenoot niet begraven werd maar werd overgemaakt aan het laboratorium voor anatomie te Gent;

Overwegende dat de bestreden beslissing aan oorspronkelijke eiseres werd medegedeeld op een niet met zekerheid vast te stellen datum;

Overwegende dat de Klachtencommissie van oordeel was dat het inleidend beroepschrift voldeed aan de voorwaarden, gesteld bij de artt. 271 en 272 van het koninklijk besluit van 4-11-1963;

Overwegende dat oorspronkelijk eiseres in het inleidend beroepschrift aanvoert:

— dat haar echtgenoot overleden is op 16 juni 1966;

— dat hij bij testament zijn stoffelijk overschot heeft overgemaakt aan het laboratorium voor anatomie te Gent;

— dat zij derhalve geen rekening van begrafenis-kosten kan voorleggen;

— dat diensgevolge de uitkering voor begrafenis-kosten wordt geweigerd;

Overwegende dat oorspronkelijke verweerder deze gegevens bevestigt;

Overwegende dat de Klachtencommissie de zaak onderzocht op haar zitting van 7-11-1966 en overwoog:

— dat de eisende partij in verhoor verklaart dat zij geen enkele factuur heeft betreffende de begrafenis van haar echtgenoot gezien zij geen rechtstreekse begrafenis-kosten heeft gehad, o.m. het bekostigen van een lijkst;

— dat de bepalingen van art. 45, par. 2 van de wet van 9-8-1963 en art. 19 van het koninklijk besluit van 31-12-1963, formeel zijn;

— dat uit het onderzoek van de zaak blijkt dat eiseres niet bewijst dat zij de begrafenis van haar echtgenoot werkelijk heeft bekostigd en dat zij geen op haar naam opgemaakte kwijting betreffende de levering van een lijkst kan voorleggen;

— dat de argumenten van eiseres niet van aard zijn om voormelde bepalingen te ontwijken en derhalve verworpen worden;

Overwegende dat de Klachtencommissie om deze redenen het inleidend beroepschrift ontvankelijk doch ongegrond verklaarde en de beslissing der verzekeringsinstelling bekrachtigde;

Overwegende dat oorspronkelijke eiseres in het hoger beroep de middelen, opgesomd in het inleidend beroepschrift herhaalt;

Overwegende dat het voorwerp van het geschil het recht is op de uitkering voor begrafenis-kosten, gevorderd ingevolge het overlijden van de echtgenoot van oorspronkelijk eiseres op 16-6-1966;

Overwegende dat de artt. 45 en 61 der wet van 9-8-1963 bepalen;

Art 45 par. 2.:

« Par. 2. — Rechthebbenden op de uitkering voor begrafenis-kosten zijn de natuurlijke of rechtspersonen die, in geval van overlijden van de in art. 61 bedoelde gezegde, de begrafenis werkelijk heeft bekostigd. »

Art. 61.

«Bij overlijden van een in art. 21, 1° t.e.m. 8°, bedoelde gerechtigde, betaalt de verzekeringsinstelling aan de in art. 45, par. 2, bedoelde rechthebbende een zogenoemde «uitkering voor begrafeniskosten» waarvan de Koning het bedrag bepaalt dat ten minste gelijk is aan dertig maal de maximale primaire arbeidsongeschiktheidsuitkering.

De uitkering mag aan een rechtspersoon evenwel slechts betaald worden ten belope van de door hem werkelijk gedragen begrafeniskosten.»

Overwegende dat ter uitvoering van voormelde artt. der wet art. 19 van het koninklijk besluit van 31-12-1963 bepaalt:

«De uitkering voor begrafeniskosten is verschuldigd tegen overlegging van een door het gemeentebestuur afgeleverd bewijs van overlijden en van de gekweteerde bescheiden betreffende de betaling van de begrafeniskosten.

Wordt geacht de begrafeniskosten werkelijk te hebben gedragen, de natuurlijke of rechtspersoon die het op zijn naam opgemaakte gekweteerde bescheid betreffende de levering van de lijkst overlegt.»

Overwegende dat uit voornoemd art. 45 der wet van 9-8-1963 derhalve duidelijk blijkt dat ingeval van overlijden van een in art. 61 derzelfde wet voorziene gerechtigde, de uitkering voor begrafeniskosten slechts verschuldigd is, wanneer de begrafenis werkelijk bekostigd is geworden;

Overwegende dat de echtgenoot van oorspronkelijke eiseres bij testament zijn stoffelijk overschot ter beschikking van het laboratorium voor anatomie te Gent stelde zodat er geen begrafenis heeft plaats gehad;

Overwegende dat oorspronkelijk eiseres ter terechtzitting der Klachtencommissie verklaarde dat zij geen rechtstreekse begrafeniskosten heeft gehad;

Overwegende dat het onderhavige geval niet voorzien werd door de wet zodat oorspronkelijk eiseres haar vordering niet kan steunen op de bepalingen van voornoemd art. 45;

Gelet op art. 51 der wet van 14-2-1961, art. 100 der wet van 9-8-1963 en de artt. 257 tot 306 van het koninklijk besluit van 4 november 1963;

Om deze redenen;

Beslist,

dat het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond is; dat de beslissing der Klachtencommissie wordt bevestigd en dat oorspronkelijk eiseres niet gerechtigd is op de uitkering voor begrafeniskosten ter gelegenheid van het overlijden van haar echtgenoot op 16-6-1966.

Tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State binnen zestig dagen van uitgifte der beslissing.

BALIELEVEN**Vlaamse conferentie der balie van Antwerpen****Auto - rally**

Dagen aan een stuk had het pijpenstelen geregend, maar toen zich op zaterdag, 27 mei 1967, een negentiental wagens (met chauffeur en één of meer convoyeurs) aanboden aan het restaurant van het Ter Rivierenhof, waar de start van de door de Vlaamse Conferentie ingerichte auto-rally zou plaats hebben, was een stralende zon ook van de partij.

Gelukkig maar! want de inrichters hadden zich tijd noch moeite gespaard om van dit nieuwe initiatief onmiddellijk een daverend succes te maken. Met een bijna ziekelijk raffinement hadden Mr. Hugo Claessens en zijn staf een parcours uitgestippeld vol wolffijzers en schietgeweren en een vijftal controleposten waar zielige col-laborateurs met sadistisch genoeg strafpunten noteerden.

Alle eigenschappen werden van de mededingers verondersteld: helderheid van geest, behendigheid aan het stuur, een razendsnelle reflex, een arendsblik en een ongebreidelde fantasie, — wat niet belette dat de eerste prijs werd weggekaapt door het duo Van Humbeek-Somers en echtgenoten, met slechts 177 strafpunten.

Nog dient gezegd, tot eer van alle deelnemers, dat elkeen er prijs had opgesteld de ganse omloop uit te rijden, ook al dienden sommigen over de voorziene afstand van 30 Km. meer dan 100 km. te doen.

In «Het Witte Paard» te 's Gravenwezel, waar, na de prijsuitdeling, een etentje plaats had, werd nog lang nagekaart, -gedanst en -gedronken; sommige confraters openden er, om de dienst beter te laten vooruitgaan, naar het voorbeeld van Mr. Aarts, een lopende rekening.

En zo is onze conferentie weer een manifestatie rijker geworden.

Het was plezierig!

F.M.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeente: jg. 1967 - nr. 5:

Quintin J.M., De wetgeving op de politie van het verkeer (2e en laatste deel). — J. Verhasselt. — Verzorg uw taal: snit en naad.

Nederlandse Juristenblad: jg. 1967 - nr. 22:

Schepers J.D., De «Proeve van een nieuwe grondwet» en de grondslagen van de defensie. — Van Moorsel A.J.M., Nog eens het Wetsontwerp Huur en Verhuur van Bedrijfsruimte. — Niemeijer H., De regeling van de voorrang in de «Lex Belinfante». — Garlings H.J.M., De eerste kamer als tweede instantie. — Hoekstrat D., De Rechtsontwikkeling in de nieuwe landen.

Weekblad voor Privaatrecht, Nataris-ambt en Registratie: jg. 1967 - nr. 4953:

Lubbers A.G., Parlementaire geschiedenis der erfrechtelijke verzorgingsaanspraken (I). — Luijten E.A.A., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak: Huwelijksgoederenrecht (I).

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen: jg. 1967 - nr. 5:

Van Tets G.O.J., Pensioenproblemen weer in de belangstelling. — Bosland H.M., Enkele verkenningen rond het personeelsblad. — De Vries J.A.J., Fiscale harmonisatie in de E.E.G.

Nieuwe Literatuur over Oorlog en Vrede: jg. 1967 - nr. 5:

Internationale betrekkingen. — Volkenrecht. — Politologie. — Geschiedenis. — Economie. — Conflictologie. — Sociologie. — Communicatietheorie. — Psychologie-Psychiatrie-Pedagogie. — Theologie-Filosofie. — Ethica. — Fysica. — Militaire wetenschappen. — Theorie der Ontwapping.

Recueil Général de l'Enregistrement et du notariat: jg. 1967 - nr. 21034 à 21039:

Succession (Droit de). Timbre. — Assainissement des sites charbonniers désaffectés.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique. jg. 1967 - nr. 5:

Nicaise H., Habitats à bon marché.